

Jamato II.

Shrnutí – jamato II.

- toraidžin* a jejich přínos
 - v tkalcovství, metalurgii, keramice, architektuře, stolařství, zemědělství
 - žili ve specializovaných obcích *be*
 - hlavně pákčeští písaři zabezpečovali korespondenci s kontinentálními Dvory
 - čínská učenost
- buddhismus – oficiální misí z Pákče
- taoismus – v podobně institucí a ideologie
- kult předků zřejmě čínského původu
- nejpůvodnější projevy domácí víry:
 - macuri* – hlavně jarní a podzimní
 - očišťování,
 - věštění z kostí,
 - boží soud vřící vodou,
- formuje se (od 6. stol.) domácí mytologie a pověsti
- za Kimmeia:
 - vzestup rodů Soga (*omi*) a Mononobe (*muradži*) – jejich válka kvůli přijetí buddhismu
 - mijake* – vyživovací pozemky panovnického rodu
 - Aoi macuri* (Horní a Dolní Kamoská svatyně)
 - svatyně v Usa – božstvo Hačiman a další „*saidžin*“ (=uctívaná božstva)
 - v této době už přestává mezi tradičním a revolučním datováním být historický rozpor
- Soga-no Umako a princ Umajado
- „císařka“ Suiko, její regent - korunní princ Šótoku a kultura Asuka
 - regentství jako oslabení moci panovníka
 - výsluní moci rodu Soga
 - od 600 pravidelná poselstva na čínský dvůr (*Suej, záhy Tchang*)
 - státní prosazování buddhismu, první kláštery Asuka-dera, Kórjúdži, Hórjúdži
 - 604 *Ústava o 17-i člancích*
 - čínské psaní pojmů „Jamato“ (=Japonsko) a „císař“ (*tennó*) (日本、天皇)
- reformy Taika 645 a proces vedoucí k typu státu *ricurjó-kokka*
 - povstání proti zvlí Sogů
 - zničení státního archivu – ztráta pro jp. dějepisectví
 - poprvé vyhlášená císařská éra: 645 Taika
 - zrušení soukromého vlastnictví půdy a zavedení daně místo dosavadních povinností
 - systém 12 číselných úřednických hodností nadřazený dědičným titulům *kabane*
 - vznik rodu Fudžiwara
 - další upřesňování následními kodexy (Taihó 701)
 - ve srovnání s Čínou se projevoval jp. smysl pro rod a dědičnost
- spory o následnictví
- první *Mijako* – Fudžiwara-kjó 694 (císařka Džitó-tennó)
- druhé *Mijako* – Nara-no *Mijako* (710) (císařka Genmei-tennó)

1. Základní chronologie

- 460 (cca) (21.) císař Júrijaku
- 550 (cca) (29.) císař Kimmei
- 600 (cca) (33.) „císař(ka)“ Suiko, korunní princ Šótoku

645	reforma Taika
710	založená Nara
752	„otváranie očí“ Buddhovi v Tódaidži
784	sťahovanie sa z Nary
794	sťahovanie sa z Nagaoky do Heianu

2. Kontinentální vlivy - shrnutí

Prúd prisťahovalcov z Kórey sa nezastavil. Hlavne od 4. storočia je zaznamenaná ďalšia výrazná fáza tohto procesu. Týchto neskorších prisťahovalcov označujeme ako *toraidžin* („tí, čo prišli cez more“). Boli pre formujúci sa štát Jamato veľkým prínosom, pretože zavádzali nové kontinentálne poznatky a zdokonalenie techniky v oblastiach ako **tkáčstvo, metalurgia, keramika, architektúra či stolárstvo**. Ako sme už spomínali, vytvárali špecializované obce *be*; hlavne z Päkče prichádzali od cca r. 400 pisári, ktorí prinášali čínsku písomnosť; pracovali ako úradníci v administratíve a využívali ich hlavne na **korešpondenciu s kontinentálnymi dvormi**. Najvýznamnejším prínosom však museli byť nové **poľnohospodárske metódy**, ktoré *toraidžin* zavádzali a ktoré umožnili plynutie bohatstva do pokladníc jamatoskej elity¹.

V 6. storočí sa teda do Japonska prostredníctvom kórejských prisťahovalcov dostáva aj čínsku učenosť:

gokjó-hakase 五経博士 (učenci piatich klasických kníh)
eki-reki-i 易・曆・医 (veštenie z Jíťingu – kalendár - medicína)
džukjó 儒教 (konfucianstvo)

Slovo 経 „*ting*“ (sinojaponsky *kjó*) bolo v Číne pôvodne označením knihy zaradenej do komplexu klasickej „povinnej“ literatúry. Tento výraz neskôr Číňania použili aj na preklad indického pojmu *sútra(m)*=spis o Buddhovej kázni. V japonskom prostredí termín (*o*)*kjó* znamená dnes prevažne buddhistické spisy, aj keď ostáva aj súčasťou názvov klasických čínskych diel. Pojem 易 (sinojaponsky „*eki*“) je skratka názvu *Ekkjó*, čín. *Jíting* = *Knihá zmien/premien* (č. *Knihá proměn*), zrejme najstaršie čínske zachované dielo (ca 1000 pred n.l.), významná veštická príručka.

Okolo r. 550 prichádza z Päkče aj **buddhizmus *bukkjó***, ktorý bol aj v samotnom Päkče ešte pomerne novým náboženstvom – tam prišiel okolo r. 500 z Číny. Postupne do Japonska preniká aj vplyv **taoizmu *dókjó***, hoci nenápadnejšie: nie ako ucelené učenie, ale skôr v podobe ideí a základných svetonázorových postojov, ktoré tvoria základňu rozličných čínskych vplyvov.

Možno teda zhrnúť, že do Japonska sa v období Jamato dostávajú tri nové duchovné smery z kontinentu:

džukjó-bukkjó-dókjó 儒教・仏教・道教
konfucianstvo (*džukjó*) – priamo s prisťahovalcami
buddhizmus (*bukkjó*) – oficiálnou medzištátnou misiou (o ktorej budeme hovoriť
taoizmus (*dókjó*) – nepriamo, v inštitúciách a štátnej ideológii

3. Domáci tradice

¹ pozor, ne „elit“! Slova „elita“ se nesprávne používa v plurálu k označení jejích jednotlivých členů, což je ale stejný nesmysl, jako kdyby se v plurálu používala podobná hromadná slova - „šlechta“, „plebs“ či „chudina“.

V kontraste s týmito prichádzajúcimi učeniami a vierami sa výraznejšie vyčleňuje aj povedomie domáceho, pôvodného vierovyznania. Toto uvedomovanie a definovanie sa však formovalo v úzkej súvislosti s prijímaním zámorských podnetov, o jeho pôvodnom stave spreď obdobia interakcie s Kontinentom máme len málo indícií.

Napríklad v ranom období vieme, že neexistovala ostrá hranica medzi náboženstvom a politickou mocou: náboženský kult splýval so štátnym kultom. Dôkazom toho je aj najstaršie japonské slovo pre „vládu“ či „vládnutie“ - je odvodené od slovesa „uctievať, vzývať, slúžiť božstvu“ (*macuru*): macurigoto.

Domáce náboženstvo, neskôr pomenované „šintó“, pozostávalo z nábožnej bázne voči Slnku, horám, riekam, ktoré chápali ako božstvá alebo sídla božstiev. Je možné, že antropomorfné božstvá, o ktorých máme bohaté mýty (*šinwa*), zapísané v starých kronikách, sa vyformovali **z prírodných síl, ktoré sa postupne personifikovali**. Na druhej strane zasa, v silnejšom **kulte predkov možno pozorovať vplyv čínsky**: podľa vzoru panovníckeho rodu si aj iné mocné rody udži uctievajú svojho predka ako „*udžigami*“ – božského spoločného predka celého rodu. Bol tu model: panovnícky rod – Amaterasu – Nebesá – posielajú vnuka na zem, zveruje mu Trojicu božských klenotov (*sanšu-no džingi*). Tak aj rody najbližšie cisárskemu rodu sa odvodzovali od členov družiny Ninigiho pri jeho zostupe na „zem“.

Zdá sa, že v pôvodnej viere obyvateľstva japonských ostrovov zohrával dôležitú úlohu **šamanizmus**. Tento má dodnes dôležité miesto v kultúre kórejskej; takisto najstaršie čínske náboženské prejavy prezrádzajú šamanistické korene. V Japonsku je odraz šamanizmu pozorovateľný v magických úkonoch najstarších šintóických rituálov.

K pôvodnej viere patrili sviatky (*macuri*), obrady očisťovania (*misogi, harai*), veštenie z kostí (*futomani*) a „boží súd vriacou vodou“ (*kukatači*)².

sviatky:

JAR

modlenie sa za dobrý poľnohospodársky rok (*tošigoi-no macuri*)

JESEŇ

dožinky – obeta prvej úrody božstvám (*niiname-no macuri*)

Od 6. storočia sa formujú ústne slovesné útvary **šinwa** („mýty“) a **densecu** („povesti“): *šinwa* sú genealogické mýty o božskom pôvode jednotlivých mocných rodov, *densecu* sú povesti z dejín. Zo zmienok vieme o existencii niekoľkých takýchto slovesných útvarov: *Teiki* 帝紀 a *Kjúdži* 旧辞. *Teiki* (*Panovnícke letopisy*) sa zaoberali panovníckym rodom, a *Kjúdži* (*Slová o dávnych vekoch*) bolo zbierkou ďalších rozličných mýtov a povestí. Boli pravdepodobne tradované ústne profesionálnymi rozprávačmi, ktorí sa ich učili naspamäť. Ich plné znenie sa však nezachovalo, ale nepriamo z nich čerpali neskoršie kroniky.

Božstvá – *kami* – boli uctievané v jednotlivých svätyniach, do 8. storočia ich existovalo vyše tri tisíc. Do kategórie *kami* sa pomerne ľahko dostávali jamatoskí panovníci a iní významní smrteľníci. (Pomerne nedávnym príkladom je zbožštenie cisára Meidžiho po jeho smrti r. 1912.) Dôležité je uvedomiť si, že šintó sa nikdy nestalo inštitucionálne centralizovaným náboženstvom s prepracovanou filozofiou; je skôr voľným zväzkom kultov a predstáv, ktoré odvekovo spája hlavne pojem **rituálnej čistoty**.

4. Panovník Kinmei (539–571) a príchod buddhismu

Za panovania 29. jamatoského panovníka Kinmeia sa rozhodlo nepokračovať v plánoch vojensky zasiahnuť do diania v Kórei, kde Silla získavala stále väčšiu prevahu.

² NAOKI Kódžiró. 1987. *Nihonši*. Tókjó: Džikkjó šuppan.

Stále častejšie vidíme udeľovanie kabane (jamatoského „šľachtického titulu“) *fubito* = pisár (zo starojaponského *pum(i)* ‘dokument’ + *-pyitō* ‘človek’ > *fu(m)bito*), čo súvisí s tým, že písomníctvo v Jamate nadobúdalo stále väčší význam, hlavne v administratíve a dejepisectve – čiže registrácia pracujúceho obyvateľstva a zaznamenávanie udalostí. Ako jazyk písomníctva v týchto dobách prirodzene slúžila čínština. Prvý zapísaný text na japonskej pôde sa nám však zachoval až z doby 604 (Šótokuova *17článková ústava*).

Za Kimmeia sa tiež do popredia dostali rody **Soga** a **Mononobe**. Rod Soga mal kabane *omi* (v češtine prekladané *komoří*). Rod Mononobe mal kabane *muradži* (*náčelník/starosta*). Ich zápas o moc sa prejavil v postoji voči novému daru z Kórey. (O Sogovcoch sa občas hovorí ako o rode kórejského pôvodu, avšak neexistuje o tom nijaký doklad!)

Päkčeský kráľ **Songmjong** totiž poslal jamatoskému panovníkovi sochu („podobu“) Šákjamuniho a buddhistické spisy - *sútra*³. Máme tu do činenia s dôležitým buddhistickým pojmom – buddhistická socha. V sanskrte sa spodobnenie Buddhu označuje ako „*Buddha-rúpa(m)*“ = podoba Buddhu. V pôvodnom indickom buddhizme bolo zobrazovanie Buddhu v jeho pozemskej ľudskej podobe tabu. Ale v strednej Ázii sa do buddhizmu primiešal grécky vplyv (dostal sa sem výbojmi Alexandra Makedónskeho). Gréci spodobňovali svojich bohov v ľudskej podobe, a tento zvyk začal prenikať aj do tamojšieho buddhizmu. Prax spodobňovania Buddhu v ľudskej podobe sa potom šírila do Číny, Kórey a napokon do Japonska. „Buddhova podoba“, *Buddha-rúpa(m)*, je teda buddhistická socha (v angličtine „Buddha image“, čo presne zodpovedá sanskrtskému pojmu, neznamená teda Buddhov „obraz“ či „malba“!).

V kronike *Nihongi* podstatnú časť kapitoly o panovníkovi Kinmeiovi - asi 10 rokov - zaberá korešpondencia s Päkče, hlavne teda päkčeské posolstvá, kde sa päkčeský panovník obracia k jamatoskému ako k svojmu nadvládcovi, označuje ho titulom *sumeramikoto* (niečo ako ‘vládnúca svätosť’) a Päkče je označované ako „*mijake*“, čo je pojem pre dŕžavu jamatoského panovníka. Kráľ Songmjong vládara Kinmeia niekoľkokrát prosil o vojenské posily. Stavia sa do podradeného postavenia, posíela tribút: na základe tohto správania vzniká dojem, že Päkče bolo Jamatu podriadené. Päkče sa sťažuje, že má problémy presadzovať v japonskej dŕžave **Mimana** (kór. *Imna*) na juhu Kórey japonské záujmy, keďže, zdá sa, mimanaskí úradníci, ktorí sú japonského pôvodu, si robia svoju vlastnú politiku, ba aj paktujú so Sillou. Spomínajú sa mimanaské súčasti Ara, Kara (kór. aj Kaja), Tara a iné. Potom Päkče so Sillou napadnú Kogurjo, potom Kogurjo so Sillou zasa odoberú kráľovstvu Päkče nadobudnuté územia vrátane dnešného Pchjongjangu a Soulu. Komunikácia medzi Päkče a Jamatom sa zdá veľmi častá a má atmosféru, že je odveká, samozrejmá a automatická. Zato kráľovské tituly severného kráľovstva Kogurjô sa vraj ťažko definujú pomocou kórejštiny – čo je dôkaz o kogurjoskej etnickej odlišnosti. Rozpínanie kráľovstva Silla v tejto súvislosti znamenalo aj presadzovanie čisto kórejského etnického charakteru na celom polostrove. No a práve v takomto ovzduší napokon, koncom 552 (10. mesiac), poslal päkčeský kráľ Songmjong panovníkovi Kinmeiovi spomínaný tribút - sochu Šákjamuniho, texty sútier a ďalšie dary, a znova žiada o vojenské posily.

Kroniky uvádzajú, že panovník Kimmei po obdržaní buddhistického posolstva od päkčeského kráľa sa pýtal na názor starešinu rodu Soga (ktorý mal titul „*ó-omi*“) a starešinu rodu Mononobe (mal titul „*ó-muradži*“). **Soga** nové božstvo privítal, **Mononobe** sa bál hnevu domácich božstiev kami. Podobne bol proti novej viere aj rod **Nakatomi**, ktorý mal tradične na starosti štátny rituál.

³ sanskrtská slova používam v jejich tvaru nominativu (1. pádu) a pôvodným rodu. Nominatívni príponu uvádzam do závorčky - pri skloňovaní tato prípona odpadá, podobne ako u jíných klasických indoevropských jazykú (treba lat. *Iúliu(s)*, *maximu(m)*): to *sútra(m)* – od toho *sútra*, v tom *sútru*, plurál: ta *sútra*, o tých *sútrech*. Ten *dharma(h)*, z toho *dharma*.

Vtedy sa začal boj rodov Soga a Mononobe, ktorý mal podobu **náboženskej vojny** o víťazstvo domácej, alebo novej – cudzej, viery. Pohnútky k tejto vojne však boli mocensko-politické. Jednou z **dôležitých konkrétnych okolností** napríklad bolo (ako sa dozvedáme z kroniky *Nihongi*), že žena ó-omiho Soga-no Inameho bola mladšou sestrou ómuradžiho Mononobeho, ktorá mala záujem o bratov majetok.

Ó-omi Soga-no Iname odstránil dvoch princov, ktorí boli na strane rodu Mononobe, a s naklonenými princami (vrátane princa m. **Umajado**) a inými rodmi zaútočil na Mononobeho vojsko v krajine Kawači (=východ dnešnej Ósaky). Princ **Umajado** sa pred bojom zaviazal, že vystavia buddhistický kláštor Štyrom nebeským kráľom, ak mu pomôžu vyhrať (nakoniec ho tam aj vybudoval). Podobne sa zaviazal aj Soga. Po dlhom boji ich strana napokon v boji zvíťazila.

Keďže k novej viere sa kladne staval ó-omi Soga-no Iname, panovník Kimmei, ktorý bol jeho zaťom, buddhistické dary zveril jemu. Soga-no Iname venoval jeden svoj dom ako svätostánok novej viere. Vzápätí ale vypukol mor, a tak päčeská socha bola hodaná do Naniwaského kanála (*Naniwa*=juh od dneš. Ósackého hradu) a sogovský domáci kláštor bol pre istotu spálený, pretože tento mor sa považoval za hnev domácich kami.

Nasledujúceho roku 553 prišla správa z Päčče o sillasko-kogurjoskom spojení proti Päčče a Mimane, preto sa tieto často dovolávajú pomoci Japonska. Päčeský kráľ Songmjong napokon zomiera vo vojne proti Sille a Kogurju. Dozvedáme sa, že jeho syn váha nastúpiť na trón, ale napokon nastúpil.

Keďže Silla následne dobyla japonskú dŕžavu Mimanu, Jamato poslalo do Kórey vojsko proti Sille. Jamatoské vojsko dokonca dobylo Kogurjo a vyhnalo jeho kráľa. Z ulúpeného pokladu v Kórei plynuli dary cisárovi Kinmeiovi ako aj ó-omimu Soga-no Inamemu.

Za panovania Kinmeia sa tiež zakladajú nové cisárske územia - „**mijake**“. *Mijake* boli priame pozemky panovníckeho rodu, z ktorých veľká časť produkcie plynula priamo panovníkovi. Nové *mijake* sa zakladajú ďalej na východ a sever ostrova Honšú. Na týchto územiach sa usádzajú aj poslovovia zo Silly a z Kogurja, ktorí sa v týchto vojnových časoch neodvážili žiadať jamatoský dvor o návrat do svojich kráľovstiev.

Ako uvádza *Nihongi*, na smrteľnej posteli cisár Kinmei ukladá svojmu synovi bojovať proti Sille a udržať Mimanu pre Japonsko „*ako muž a žena*“. Kinmei zomrel v 4. mesiaci 571. V 9. mesiaci bol pochovaný v „*misasagi*“ (= panovnícka hrobka, starojaponský ekvivalent moderného výrazu „*kofun*“) v Jamate.

Okrem prvých zmienok o buddhizme na japonskej pôde dochádza za cisára Kinmeia aj k **významným udalostiam v dejinách šintó**.

Prvou bol vznik dnešného kjótskeho sviatku **Aoi macuri**: niekoľko rokov po sebe bola zlá úroda piatich hlavných plodín (ryža, sója, proso, čumíza a pšenica) a v centrálnej oblasti Kinki boli prudké vetry-a-dažde. Dali hádať veštcovi z rodu Abe a vysvitlo, že to je prekliatie od bohov **Kamoských** svätých, ktorí sú urazení nedostatočnou zbožnosťou ľudí. Kamoské svätynie sa nachádzali na sever od Jamata, v krajine Jamaširo (v dnešnom severnom Kjóte) ((MAPA). Cisár rýchlo poslal posla, aby v Dolnej aj v Hornej svätyni Kamo vykonal slávnostné rituály, aby upokojili rozhnevaných kamoských bohov. V šťastný deň štvrtého mesiaca usporiadali sprievod s koňmi s priviazanými zvoncami a s ľuďmi v prasačích kostýmoch, prosiac o bohatú úrodu, načo búrky ustali a päť hlavných plodín sa urodilo. Takto sa vraj začal *Kamoský sviatok* (neskôr nazývaný *Aoi macuri* – ‚Sviatok kopytníkových listov‘), jeden z najvýznamnejších šintóických sviatkov. Keď sa o vyše dvesto rokov nato do oblasti Kamoských svätých presídlil cisársky sídlo ako Cisársky mesto Heian (794)), svätynie Kamo ostanú dôležitým centrom cisárskeho šintóického kultu a „Kamoský sviatok“ (*Kamo macuri*) – neskôr „*Aoi macuri*“ sa stane obľúbenou mestskou slávnosťou.

Za panovania Kinmeia podľa tradície **založili svätyňu v Usa**. Lokalita Usa (severovýchodné pobrežie Kjúšú) bola posvätná ešte z čias zostúpenia Ninigiho na „zem“: spolu s ním vraj práve na toto miesto zostúpili **tri bohyne**. Neskôr sa tu zastavil Ninigiho **pravnuke**, prvý panovník Džimmu, pri svojom „Vznešenom presune na východ“ (*go-tósen*). A keď panovníčka-vdova Džingú postupovala niekedy okolo r. 300 so svojou armádou na kampaň do Kórey, zastavila sa cestou na nábožnú návštevu Usa, čo svedčí o silnom centre viery v tejto kjúšúskej lokalite. Za panovania Kinmeia sa tu vraj udialo niekoľko zázrakov s podivnou žiarou a pustovníkovi sa napokon vyjavil božský výrok, v ktorom bolo oznámené meno božstva, ktoré sa tu má uctievať: bol to *Hačiman-ókami* („Veľbožstvo Osemprápor“), božstvo nejasného pôvodu a identity, ale veľmi obľúbené v Japonsku dodnes. Niektoré verzie ho považujú za Ódžina, syna panovníčky Džingú, ktorá ho porodila v Kórei počas vojnovej výpravy. Roku 820 bola cisárovná **Džingú tiež pridaná k božstvám**, uctievaným v tejto svätyňi. Usaská svätyňa je tak príkladom zložitosti – a často plurality - pojmu *saidžin* = božstvo (-á) uctievané v konkrétnej šintóickej svätyňi.

Dobou Kinmeiovou sa už **zjednocuje tradičné a nové datovanie**. Rozpor medzi nimi sa s plynutím staroveku stále znižuje a v ére Kinmeiovej už obe splývajú.

Vráťme sa teraz k Sogovcom. Tento rod po Inamem viedol jeho syn Soga-no Umako. Podporoval ho aj cisársky princ Umajado (neskôr známy ako Šótoku-taiši – korunný princ Šótoku).

Šótoku-taiši (princ Umajado) v typickom odevu dobového čínskeho štýlu

R. 587 bol, ako sme si povedali, porazený rod Mononobe. Sogovci to považovali za víťazstvo svojej novej línie, ktorá si za nástroj presadzovania moci vzala buddhizmus. Toto svoje víťazstvo oslávili založením buddhistického kláštora Asuka r. 588. Princ Umajado tiež dostal svojmu sľubu a postavil buddhistický kláštor zasvätený Štyrom nebeským kráľom – Šitennódži (FOTO, MAPA) v oblasti, kde sa odohrala táto vojna - v dnešnej Ósake. Boli to počiatky štátneho zavádzania buddhizmu.

Sogovci si začali bezohľadne vynucovať svoje záujmy. Prejavilo sa to napríklad v tom, že na panovnícky trón si presadzovali deti, ktoré síce po otcovi boli z panovníckeho rodu, ale po matke boli z rodu Soga. Po smrti jedného z takýchto panovníkov bola na trón dosadená jeho vdova, dcéra Soga-no Inameho (a teda Umakova sestra), dnes známa pod oficiálnym menom „cisár(ka)“ **Suiko** – *Suiko-tennó*.

Udalosti sa diali na pozadí zjednotenia Číny!

600 (cca) cisárovná Suiko, korunný princ Šótoku
 645 reforma Taika
 710 založená Nara
 752 „otváranie očí“ Buddhovi v Tódaidži
 784 sťahovanie sa z Nary
 794 sťahovanie sa z Nagaoky do Heianu

Prenikanie Sogovcov do cisárskeho rodu - príklad:

SOGA-NO INAME-ho deti:

syn - UMAKO,

dcéra - SUIKO - *tennó* 593 (zobral si ju *tennó* Bidacu - syn Takeda)

dcéra II. (zobral si ju *tennó* Kinmei)

syn Sušun – *tennó* od 588

syn Anahobe = Jómei - *tennó* 587, zobral si dcéru III., tj. matkinu sestru)

dcéra III. (zobral si ju princ Anahobe = neskôr cisár Jómei)

4 synovia

5. Suiko-tennó

bola prvou historicky doloženou ženou na poste jamatoského vladára (*tennó* 天皇)

TERMINOLÓGIA: pomocne používam „cisárka“ (*cisárka*) na odlíšenie od „cisárovná“ (*cisárovná*):

Tu sa musíme pristaviť pri titulature: u nás sa u slov „kráľovná“ a „cisárovná“ nerozlišuje, či ide o -manželku kráľa / cisára, alebo -samostatne panujúcu vladárku.

V japonológii je to ale veľmi podstatný rozdiel, a preto na ženskú *tennó* (tj. samostatne vládnuce ženu s titulom *tennó*) budem označovať provízórnym termínom „cisárka“ (*cisárka*) na rozlíšenie od manželky *tennó*a, ktorá sa označovala rozličnými titulmi ako (starojaponské) *kisaki* či (neskôr, sinojaponsky) *kógó*:

„cisárka“ = *tennó*-žena

X

„cisárovná“ = cisárova hlavná manželka.

Jej sídlo bolo v jamatoskom kraji **Asuka** v strednom Jamate na juh od Jamato-gawy ((MAPA), podľa ktorého sa ako **KULTÚRA ASUKA** pomenúva toto vrcholné kultúrne obdobie štátu Jamato – buď storočie okolo r. 600, alebo od Suiko až po obdobie Nara.

Dosadenie Suiko na trón bolo súčasťou Soga-no Umako-ových širších politických zámerov. Suiko bola Umakoova sestra, manželka zosnulého panovníka. Podľa čínskeho vzoru bola vytvorená **nová funkcia regenta**, ktorá bola zverená Suikoinmu synovcovi, princovi Umajadovi. Jeho oficiálny titul bol korunný princ - taiši a posmrtné meno Šótoku, pod ktorým je pre históriu najznámejší. Takto už pri samom zrode úsilia o centralizáciu štátu bol položený základ **oslabovania cisárskej moci prostredníctvom regentstva**. Táto šablóna, kde reálnu moc má nejaký **zástupca cisára**, potom sprevádzala vlastne celé japonské dejiny. **Japonský panovník sa teda v moci nemohol rovnať cisárom čínskym, hoci práve za Suiko bola veľká snaha sa im vyrovnáť z hľadiska titulatúry.**

Najvýznamnejšia osobnosť kultúry Asuka je:

Korunný princ Šótoku

Bol vychovaný vzdelanými prísahovalcami z Kórey, bol veľmi schopný a z titulu regenta, nezaťažený oficiálnymi vládarskymi povinnosťami vrátane zložitých cisárskych ceremónií. To mu umožňovalo presadzovať zmeny, ktoré smerovali k pretvoreniu Jamata na štát s pevnou štruktúrou. Jeho snahy sa v zásade zhodovali so Soga-no Umakovými cieľmi, čo sa stalo základom ich spolupráce.

Tesne pred začiatkom panovania Suiko došlo k významnej zmene v Číne: dobu *Chan* po r. 200 ukončil rozpad čínskeho územia na tzv. *Šesť dynastií*, a po nich nastalo zjednotenie pod dynastiou Suej r. 589. Princ Šótoku ihneď nadviazal oficiálne kontakty s novo zjednotenou Čínou. **Zásluhou jeho pôsobenia bolo:**

1, r. 600 sa **obnovili pravidelné vyslanectvá** (posolstvá) s čínskym dvorom (dynastiou Suej veľmi rýchlo, už r. 618, vystriedala dynastia Tchang, predstavujúca, po dynastii Chan, ďalšie najvýznamnejšie obdobie čínskych dejín)

2, regent Šótoku v krajine presadzoval buddhizmus,

3, 604 vznikla „17článková ústava“

Táto formulovala smerovanie štátu na princípoch buddhistickej viery a konfuciánskeho spoločenského poriadku (rádu)

4, r. 608 sa zaviedli čínsky písané pojmy pre Japonsko a jeho cisára:

„Nippon“ (namiesto dovtedajšieho „Wa“)

„tennó“ 天皇 („Nebeský vládár“ - namiesto pôvodného japonského pojmu „ookimi“ a jemu zodpovedajúceho čínskeho 王 „wang“= kráľ)

V čínskych prameňoch z 5. storočia sa Japonsko ešte stále písalo znakom 倭 (sinojaponsky *wa*) = trpaslík. Japonci postupne zaviedli zloženinu DAI-WA 大倭 a neskôr znak 倭 nahradili homofónnym znakom 和 = harmónia.

大倭 → 大和

Bez ohľadu na čínske či sinojaponské čítanie, vo vtedajšej japončine tieto znaky stále zodpovedali slovu JAMATO. Po roku 600 sa však objavuje pre názov Japonska nový čínsky zápis PôVOD-SLNKA 日本 (pričom pôvodný zápis DAI-WA („veľká-harmónia“) dodnes ostal ako zápis provincie Jamato: 大和).

大倭 → 大和 → 日本

PôVOD-SLNKA sa spočiatku čítal stále „Jamato“, ale postupne sa udomáčňovalo aj sinojaponské čítanie „NIP-PON“.

Suiko teda bola prvým nositeľom titulu *tennó* 天皇, keďže bol zavedený za jej vlády.

Pre propagáciu buddhizmu princ Šótoku využil buddhistické tance gigaku. Boli indického pôvodu a v zdokonalenej podobe sa cez Čínu dostali do Japonska. Po útlme kultúry asuka o niekoľko storočí upadli prakticky do zabudnutia, ale zachovali sa masky, ktoré sa používali pri týchto buddhistických tanečných vystúpeniach.

maska gigaku

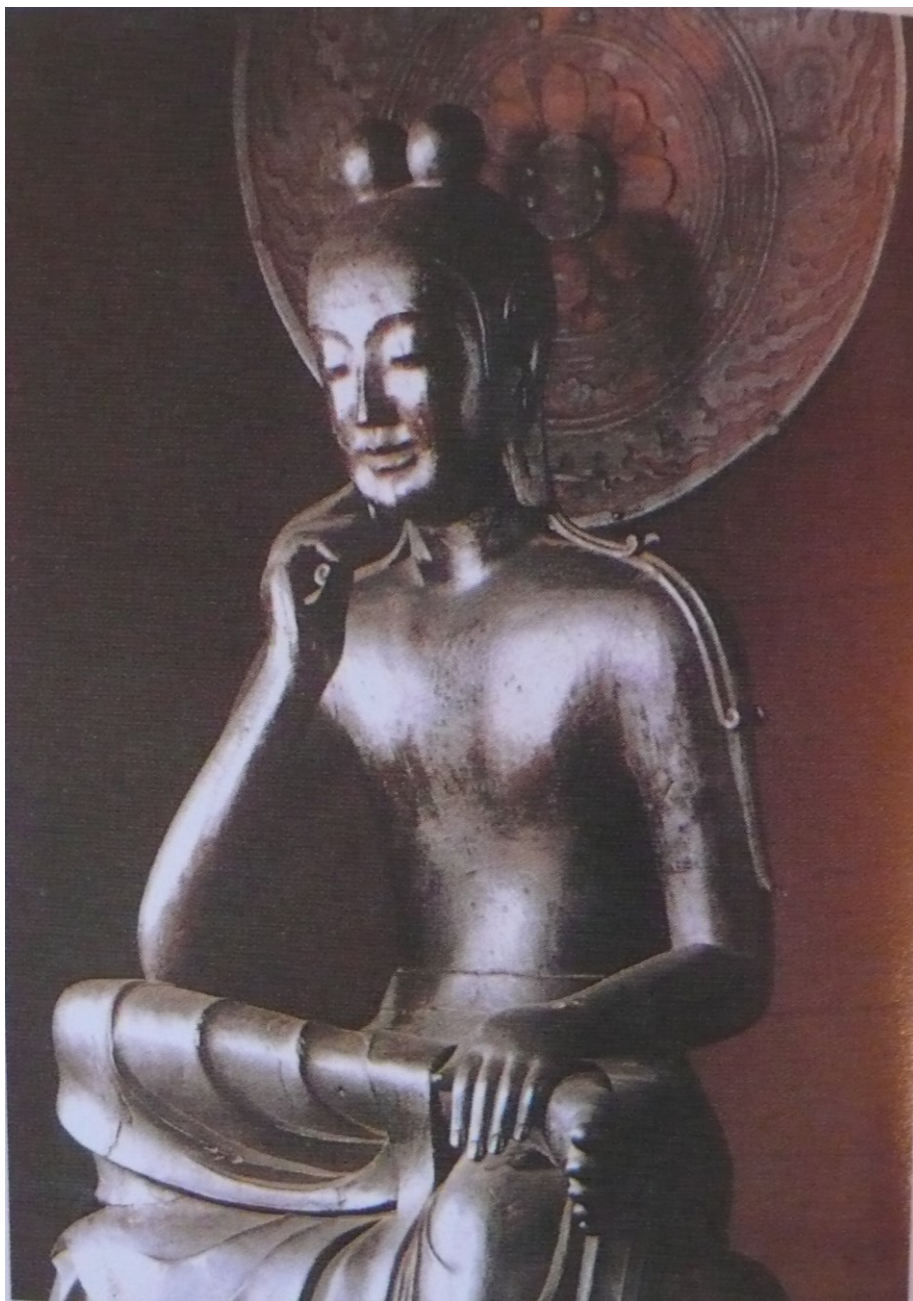
Pre rozvoj buddhizmu bola významná aj spolupráca princa Šótoku s mužom m. Hata-no Kawakacu: (v neskoršej výslovnosti Kókacu).

Hata-no Kawakacu s manželkou

Hata-no Kawakacu bol poprednou postavou obdobia *asuka* a zrejme vodcom kórejskej pospolitosti usadenej v lokalite Uzumasa ((MAPA v dnešnom severozápadnom Kjóte. Samotné priezvisko tohto významného muža, Hata (alebo Hada), znamená „tkáčsky (tkalcovský) stav“ a pochádza vraj z kórejštiny („pata“). Podľa toho sa usudzuje, že jeho obec mohla byť potomstvom kórejských majstrov, ktorí priniesli do Japonska vyspelú techniku tkáčstva; v kjótskom okrsku Uzumasa sa táto tradícia de facto uchováva až dodnes (dnes je tam lokalita Nišidžin, slávna výrobou nádherných brokátových kimon).

Princ Šótoku spolupracoval s Hata-no Kawakacuom vo sfére buddhizmu. Roku 603 Hata-no Kawakacu postavil vo svojej lokalite Uzumasa buddhistický kláštor. Existuje dodnes, nazýva sa Kórjúdži a patrí medzi prvé buddhistické kláštory v Japonsku. Hata-no Kawakacu ho venoval korunnému princovi. Dodnes sa v tomto kláštore uchováva jedna z najkrajších a najstarších sôch v Japonsku: je to záhadný polosediaci Maitréja(h):

Táto nádherná socha je kórejského štýlu a hoci sa o jej konkrétnom pôvode veľa nevie, predpokladá sa, že bola vytvorená buď priamo v Kórei alebo na japonskej pôde vo vtedajšom kórejskom štýle⁴.

Korunný princ uložil Hata-no Kawakacuovi organizáciu predstavení zvaných 66 *monomane*, hraných útvarov, ktoré sa potom v rode Hata tradovali z pokolenia na pokolenie a predstavujú jeden z koreňov neskoršej japonskej drámy nó. Vznik 66 *monomane* sa kryje s dobou prosperity *gigaku*, je preto vysoko pravdepodobné, že používanie masiek v neskoršej nó bolo inšpirované práve praxou *gigaku*.

⁴ Zaujímavý je údaj v *Nihongi*, že r. 622 poslala Silla zlatú „Buddhovu podobu“, ktorá mala byť uložená v Hataovom kláštore. O zachovanej soche v Kórjúdži sa tiež predpokladá, že bola pôvodne pozlátená, hoci zlaté plátky už dnes nevidno, takže kórjúdžiský Maitréjah by mohol byť práve touto sochou, spomínanou v *Nihongi*.

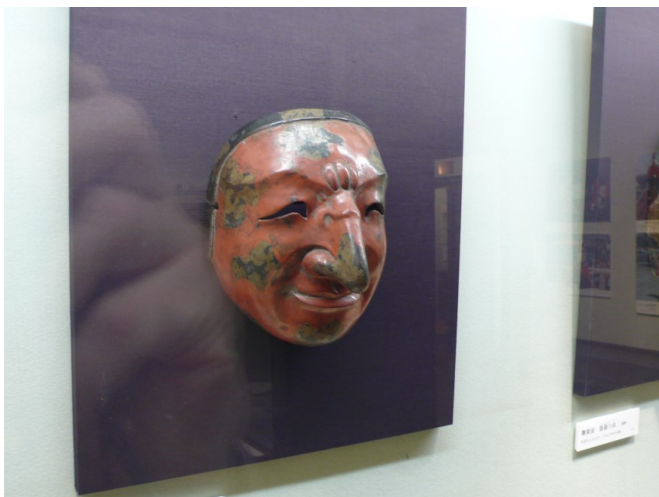
Princ Šótoku si dal vybudovať buddhistický kláštor aj vo svojom sídle Ikaruga v Jamate – je to dodnes zachovaný **Hórijúdzi**, ktorého pagoda prekázateľne pochádza zo 7. storočia a teda je **najstaršou zachovanou drevenou stavbou na svete**.

areál kláštora Hórijúdzi s pagodou (nachádza sa v jamatoskej lokalite Ikaruga)

Keďže sa Šótoku zaslúžil o zintenzívnenie oficiálnych kontaktov Japonska s Čínou, vďaka pravidelným vzájomným vyslanectvám dochádza následne k prílevu nových kultúrnych podnetov z nedávno zjednotenej a skonsolidovanej Číny, ako aj zo vzdialenejších končín pevniny. Takto sa v 7. storočí do Japonska dostal ďalší typ tanca, svetské *bugaku*, ktorého obľuba zrejme postupne vytlačila starší buddhistický tanec *gigaku*. V tancoch *bugaku* sa tiež používajú masky, ale sú iného typu ako v staršom buddhistickom *gigaku*.

jedna z masiek *bugaku*

Buddhizmus lákal jamatoských aristokratov hlavne svojimi **exotickými vonkajšími** prejavmi než vlastnou náboženskofilozofickou podstatou. Buddhistické obrady znamenali vlastne len **obohatenie doterajších magických praktík**, používaných pri vzývaní domácich božstiev kami, a mahájánový panteón bol prijímaný nie ako **protiklad** kami, ale ako **rozšírenie nadprirodzenej ochrany štátu o ďalšie bytosti**. Mnohí buddhológovia zdôrazňujú, že pôvodné posolstvo historického Buddha - indického princa Šákjamuniho, Japonci vlastne nikdy neprijali a buddhizmus v japonskom prostredí od začiatku získaval **veľmi svojské** podoby a využitia: pre najvyššie vládne kruhy bol nástrojom politického vplyvu, medzi ľuďom zasa nástrojom viery v zdravie, bohatstvo a **šťastie v tomto živote**. Hovorí sa tu o **japonskom vitalizme, ktorý sa v japonskom buddhizme prejavuje**: buddhizmus podľa pôvodného indického učenia bol totiž cestou **popierania života a odopierania si**: na japonskej pôde však tento pôvodný prvok postupne slabol, na rozdiel od kontinentálnych buddhistických tradícií, kde dodnes prevláda a podľa všetkého bol podstatou pôvodného Šákjamuniho učenia. Vitalizmus, prejavujúci sa pri japonskej transformácii buddhizmu, je jedným z typických prejavov japonskej mentality. Môžeme tu proti sebe postaviť pôvodný indický náboženský zmysel pre **popieranie** a japonský dôraz na **lásku k životu, pozitivizmus a čínorodosť**.

Buddhistické kláštory odvodzovali svoju architektonickú podobu od čínskych a kórejských. Domáca tradícia stavby drevených budov im vtlačila svojský charakter. Natieranie drevených častí farbou (obyčajne typickou oranžovočervenou, jap. *šu-iro*) sa potom aplikovalo aj pri šintóických svätyniach.

Zostava chrámového areálu buddhistického kláštora bola nasledovná: obradná sieň so sochou („podobou“) (*kondó*), prednášková sieň (*kódó*), pagoda (*tó* – 1 alebo 2), pôdorysne sú rozlične rozostavané v rámci ústrednej obdĺžnikovej plochy kláštora; mnísi sa sem schádzajú na obrady z priláhlého obytného areálu.

Z obdobia asuka sa zachovali tzv. **asukaské kamene**, tesané a skulptúrne vyformované kamene, ktorých účel nie je jasný. U niektorých sa predpokladá, že slúžili ako fontány, iné zasa ako súčasť vodovodného systému, ktorý sa v týchto dobách budoval.

6. Reformy Taika a štátotvorní proces

17článková ústava z roku 604 bola len jedným z článkov dlhodobého procesu vytvárania novej štátnej štruktúry. Ďalším významným medzníkom v tomto procese bola

reforma Taika (645). Tieto procesy viedli po roku 700 k vybudovaniu tzv. **ricurjó-kokka**, štátu spravovaného vládnyimi výnosmi *ricurjó* podľa vzoru zjednotenej Číny.

Formovanie štátu išlo ruka v ruku s tým, ako Japonsko v 7. storočí bolo nútené definitívne sa vzdať akýchkoľvek ambícií o preniknutie do Kórey. R. **668 totiž Silla dobyla celé územie Kórey**. Odvtedy Kórea vystupuje ako jednotný štát (až do 20. storočia), najprv ako **Silla** a následne pod názvom nového dynastického obdobia ako **Korjo** (čo je názov, z ktorého pochádzajú aj európske názvy Kórey).

Reforma Taika bola výsledkom **spisahan** (**spiknutí**) proti zväzi Sogovcov, ktorí pokračovali vo vražedných palácových intrigách pri presadzovaní svojich rodových záujmov. Keď po smrti princa Šótoku nechal vyvraždiť celú rodinu jeho syna, zoskupili sa protivníci Sogovcov okolo princa Naka-no Ooe a jeho spojenca Nakatomi-no Kamatari (alebo Kamako). Vodca rodu Soga, Soga-no Emiši **spálil rodové sídlo a spáchal samovraždu**. Keďže v predchádzajúcich desaťročiach Sogovci prakticky rozhodovali o dianí v štáte a ich rodové sídlo slúžilo vlastne ako štátny archív, pri tejto udalosti sa nenahraditeľne stratili mnohé vzácne dokumenty - doklady o japonskej minulosti. Patrili medzi ne štátne a rodové kroniky. Niektorí odborníci túto udalosť hodnotia ako **jednu z najväčších tragédií pre japonské dejepisectvo**.

R. 645 princ Naka-no Ooe spolu s Nakatom

i-no Kamatarim zosadili „cisárku“ (= tennó) Kógjoku (35. tennó), ktorá bola na trón dosadená Sogovcami. Princ Naka-no Ooe nenastúpil na uvoľnený trón, ale podobne ako Šótoku, aj on sa rozhodol radšej prijať titul korunného princa – **taiši**, ktorý znamenal v podstate regentstvo za novo dosadeného cisára. Princovi Naka-no Ooe titul *taiši*, podobne ako kedysi Šótokuovi, umožňoval oveľa väčšiu voľnosť v konaní. (Napokon však, 16 rokov nato, sa princ Naka-no Ooe predsa len cisárom stal, bol 38. tennóom a jeho posmrtné meno je Tenči (alebo zoznelene: **Tendži**).

Nástup novej politiky po tomto palácovom prevrate bol vyjadrený tým, že bola podľa čínskeho vzoru **PO PRVÝKRÁT v japonských dejinách vyhlásená cisárska éra**, ktorá mala symbolizovať ciele vlády nového 36. cisára, dosadeného týmto prevratom. Názov éry znel **Taika** – veľká zmena, a rok 645 bol prvým rokom Taika. Dvor sa presťahoval do lokality Naniwa, južne od dnešného Ósackého hradu ((MAPA). Chcel sa tým dištancovať od diania v Jamate v uplynulom období.

Čo teda znamenali **reformy Taika** konkrétne?

Rok po vyhlásení éry Taika, r. 646, ako konkrétny prejav novej reformy vyšiel Cisársky výnos o reformách - *Kaišin-no mikotonori* (646). Vyhlasoval:

- 1 **zrušenie súkromého vlastníctva pôdy**
- 2 namiesto vlastníctva sa bývalým majiteľom poskytovala pôda ako **léno** „prepožičané štátom“ na výživu
- 3 vytváral sa **centralizovaný** systém štátnej správy
- 4 polia sa mali **pravidelne prerozdeľovať** podľa počtu obyvateľov
- 5 namiesto doterajších povinností z pôdy sa zavádzala **štátna daň**.

Dedičným titulom kabane bol odteraz nadradený nový čínsky systém zásluhovosti vyjadrený hierarchiou 12 úradníckych hodností („*kurai*“ alebo „*i*“) v číselnej hodnote od 1 (= najvyššia), ktoré mali byť udeľované podľa schopností a zásluh. Hodnosti boli oprávnením na zastávanie úradnej **funkcie** zodpovedajúceho stupňa spolu s platom, ktorý sa k funkcii viazal. Tento systém napodobňoval čínsku sústavu úradníckych hodností z obdobia Chan a takisto kórejskú z Päkče (definitívnu podobu nadobudol až v období heian, odkedy platil až do 19. storočia).

Rušenie *kabane* a zavádzanie hodností⁵ slúžilo k tomu, že cisár mohol podľa svojej potreby **zrušiť výsadné postavenie dvoranovi s význačným kabane**, či zasa vysokou **hodnosťou odmeniť** aj **pôvodne nízko** postavenú osobu. Zavádzanie číselných hodností teda umožňovalo pomerne radikálne presuny v štruktúre spoločenskej hierarchie. Viedlo to k vyformovaniu **kugjó** – najvyššej vrstvy v dvorskej šľachte **kuge**; *kugjó* bola veľmi úzka vrstva ľudí - tvorilo ju len niekoľko kniežat – ktorí sa mohli pohybovať v najbližšom okolí cisára. Do *kugjó* patrili nositelia najvyšších úradníckych hodností od 1 po 3.

Koncepcia zo Šótokuovej 17-článkovej ústavy takto dostávala konkrétnu podobu. Štát pritom využíval skúsenosti Číny, kde nový tchangský štát vykonal reformu pôdy a daňového systému; Japonsko tieto poznatky čerpalo od ľudí, čo sa vrátili z Číny. Reformy sa robili pomaly a opatrne počas celého 7. storočia a pojmom Taika sa často označuje celý tento proces vytvárania **ricurjó-kokka** (= štát založený na cisárskych výnosoch *ricurjó*), čo je forma, akú mal japonský štát zhruba medzi rokmi 700 - 900.

Nakatomi-no Kamatari ako verný druh princa Naka-no Oeho dostal od neho za odmenu nové vznešené priezvisko – **Fudžiwara**. Stal sa tak zakladateľom mocného rodu Fudžiwara. Od Fudžiwara-no Kamatariho sa datuje neustály a stále nápadnejší vzostup Fudžiwarovcov na spoločensko-politickej scéne starovekého Japonska.

7. Spory v cisárskom rode

R. 664 sa Japonsko obávalo možného útoku v súvislosti s expanzívnosťou kráľovstva Silla (ktorá čoskoro nato dobyla Kogurjo aj Päkče a vytvorila prvý zjednotený kórejský štát – zjednotenú Sillu). Cisár Tendži – bývalý princ Naka-no Oe - preto radšej preniesol cisárske sídlo do Ómi pri jazere Biwa, ktoré, spolu s okolitými horami, chránilo cisárske sídlo („Mijako“) lepšie než Jamato, ktoré bolo z kontinentu ľahšie prístupné.

Keď r. 671 cisár Tendži zomrel, vypukla vojna **Džinšin-no ran**, krvavý spor o následníctvo medzi jeho bratmi a synmi. Ómiské sídlo bolo zničené a sídlo cisárstva sa vrátilo do Jamata. Cisárom sa napokon stal Tendžiho brat Tenmu.

Keď potom r. 686 zomrel aj Tenmu, znovu vypukol následnícky spor medzi Tenmuovými synmi. Tenmuova vdova Džitó napokon dala potupne utopiť **princa z Ócu**, aby dosadila na trón svojho syna s Tenmuom – princa menom Kusakabe. Kusakabe však onedlho zomrel a Džitó sa napokon sama stala tennó. Jej nástup na trón sa dáva do súvisu s vtedajšou situáciou v Číne, kde tiež vládla ženská panovníčka – cisárovná Wu Cetchien.

Súčasťou politiky upevňovania centralizovaného byrokratického štátu malo byť vybudovanie **hlavného cisárskeho mesta** (Mijako), vôbec **prvého** mesta v dejinách Japonska. Bolo budované v kraji Asuka, v lokalite Fudžiwara medzi „**troma jamatoskými kopcami**“ na juhu Jamatoskej kotliny ((MAPA). Džitó-tennó sa sem presťahovala r. 694. Toto prvé cisárske mesto sa podľa svojej lokality nazýva *Fudžiwara-kjó*.

8. Taihósky kódex (701)

Po roku 700 vzniká niekoľko štátnych reformných kódexov:
701 Taihó ricurjó (Taihósky kódex)

1. zaviedol prax sinojaponských mien pre panovníkov

⁵ pozri štúdiu RUMÁNEK, Ivan 2006 „*Nebozerné Jamato*“ (Sora-micu Jamato) Starojaponské poňatie štátu” (Old Japanese State conception). In *Stát a státnost ve starém Orientu* (State and Statehood in Ancient Orient), 130-149. Prague: Česká orientalistická společnost. 80-902510-9-9.

2. uplatňoval systém rozdeľovania polí – handensei. Jednotlivým roľníkom bol pridelený rovnaký diel pôdy. Po úmrtí držiteľa sa pôda vracala do štátneho fondu.
3. zriaďoval sa systém štátnych správcov:
 - guvernéri provincií (kuni)
 - správci okresov (kóri)
 - starostovia obcí
4. Zaviedla sa branná povinnosť
5. Ustanovil, že raz za 6 rokov (tj. 2x za jeden 12-ročný kalendárny cyklus) sa zostavovali **matričné súpisy** (koseki), do ktorých boli zanesení všetci členovia usadlosti podľa veku, pohlavia, prípadnej hodnoty a zdravotného stavu, a pripojený záznam o výmere obhospodarovanej (obdělávaných) polí.
6. Zaviedlo sa nútené **vzájomné ručenie** jednotlivých rodín, združených do skupín obvykle po 5 usadlostiach.
7. Hlavný rozdiel, v ktorom sa tieto reformy odklonili od modelu z Číny, bolo, že pri udeľovaní hodností a menovaní do funkcií **nebol** ako kritérium prijatý **princíp schopností a zásluh** a neuplatnil sa **čínsky systém výberu úradníctva na základe tzv. štátnych skúšok**. V Japonsku prevládol **zmysel pre dedičnosť a rod**.

8. Vládne úrady v *ricurjó kokka*

Najvyššie štátne inštitúcie:

neobmedzené rozhodovanie v nich mal cisár:

dadžókan „štátna rada“

džingikan „rada pre kult“ – tento úrad bol typicky japonský

Na vrchole štátnej rady *dadžókan* boli traja ministri:

Trojica ministrov (**daidžin**) v štátnej rade **dadžókan**:

dadžó-daidžin - čestný „najvyšší minister“ (tiež prekladané ako „kancelár“)

sadaidžin - výkonný „minister zľava“

udaidžin jeho zástupca - „minister sprava“

Ľavá strana mala prednosť, pretože – z hľadiska Cisára, sediaceho na tróne s výhľadom na juh – Slnko vychádza z ľavej strany. Preto minister zľava bol hlavným, výkonným ministrom, kým minister sprava bol jeho zástupca.

Ministrom pomáhali radcovia (č. radové):

Radcovia:

dainagon „veľký radca“

čúnagon „stredný radca“

sangi „bežný radca“

šónagon – „najnižší radca“

Radcom boli podriadení veľkí dozorcovia:

Veľkí dozorcovia:

sadaiben – veľký dozorca sprava

udaiben – veľký dozorca zľava

Dozorcovia dozerali každý na štvoricu úradov „šó“ (dosl. „ministerstiev“):

Osem úradov:

(posledný uvedený úrad (v *kurzíve*) u každého veľkého dozorcú sú *dve špecificky japonské úrady*, ktoré v čínskom modeli nemali náprotivok – dvorný ceremoniál a správa cisárskeho paláca.)

pod veľkým dozorcú zľava:

ústredná kancelária (Nakacukasa-šó) – najvyššia, stála medzi cisárom a štátnou radou
ceremonie a vzdelávanie (Šikibu-šó)
záležitosti ľudu (Mimbu-šó) – registre domácností, dane, zavodňovanie
dvorný ceremoniál (Džibu-šó) – napr. *buddhistických mníchov, dvorskej hudby...*

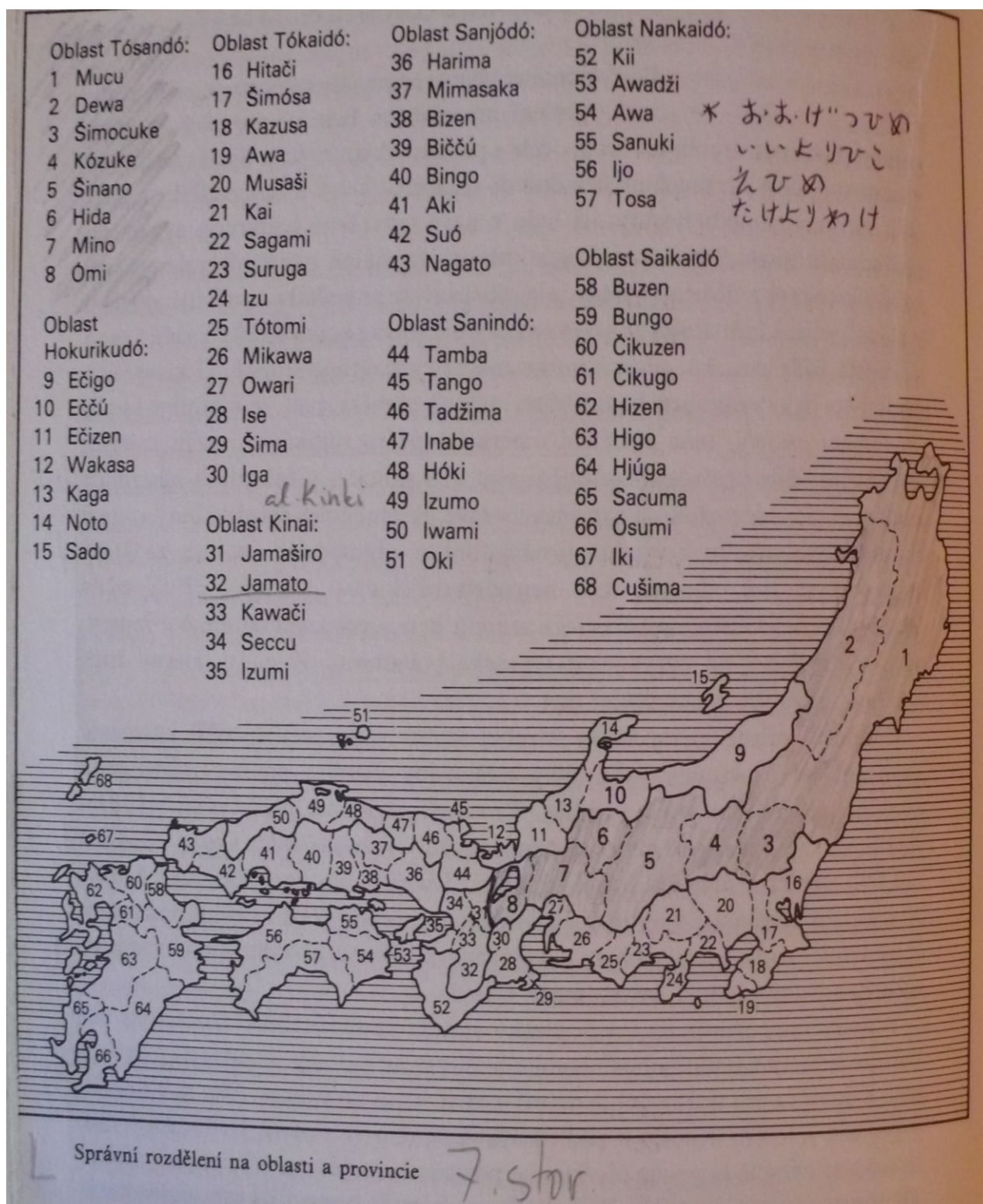
pod veľkým dozorcú sprava:

vojenstvo (Hjóbu-šó)
štátne financie (Ookura-šó)
tresty a záležitosti sociálneho štatútu (Gjóbu-šó)
správa Cisárskeho paláca (Kunai-šó)

Každý z „úradov“ mal na čele hlavného prednostu (*kami*) a jeho troch zástupcov.

Na čele provincií boli menovaní z *kuge* (dvorskej šľachty) guvernéri, ktorí mali – podobne ako prednostovia úradov – 3 zástupcov, a to z miestnej šľachty.

japonské provincie („krajiny (země)“ *kuni*) v 7. storočí

Doplňkové čítanie⁶

PROCES FORMOVANIA JAPONSKÉHO ŠTÁTU OD DŔB JAMATO PO DOBU NARA.

⁶ podle: RUMÁNEK, Ivan 2006 „Nebozerné Jamato“ (Sora-micu Jamato) Starojaponské poňatie štátu“ (Old Japanese State conception). In *Stát a státnost ve starém Orientu* (State and Statehood in Ancient Orient), 130-149. Prague: Česká orientalistická společnost. 80-902510-9-9.

Pri sprisahani proti Sogovcom r. 645 zhorel Sogovský dom a s ním de facto štátny archív, v ktorom sme prišli o mnohé vzácne doklady japonskej minulosti. Nasledujúca kompilácia hneď dvoch kroník – boli dokončené len niekoľko rokov po sebe, Kodžiki r. 712 a Nihongi r. 720 – bola pravdepodobne zúfalou snahou nahradiť túto stratu a zachytiť to, čo si tradiční staručkí rozprávači rodových histórií ešte pamätali. Kroniky možno chápať ako prejav nastolenia istého druhu *teokracie* v starovekom japonskom štáte, na základe nespochybniteľného nebeského poverenia, že potomkovia bohyně Slnka majú v „krajine“ vládnuť. Pritom nebeský mandát môže byť myšlienka, ktorá sa do Japonska dostala z Číny, a teda nemusí byť pôvodným japonským konceptom. Môže ísť o vplyv čínskeho štátneho taoizmu, ktorý podľa všetkého veľmi ovplyvnil štátne ponímané šintó, ako sa v japonskom staroveku formovalo. Berúc však vznik kroník len ako úsilie dvora o ostentatívne legitimizovanie ústrednej moci okolo postavy cisára, je zarážajúce, s akou priam vedeckou slobodou sú napísané. Údaje z Kodžiki sa často od údajov z Nihongi líšia, ba Nihongi dokonca podrobne uvádza alternatívne verzie tej istej udalosti štýlom „v inej knihe sa píše...“. A v opozícii voči týmto kronikám bývajú často aj tzv. *fudoki* – zápisy z jednotlivých provincií, ktoré vznikali v prvých dekádoch 8. storočia – súčasne s kompiláciou kroník, prípadne čoskoro po jej zavŕšení, a podávajú často odlišné verzie. Božstvá, ktoré sú v kronikách začlenené do ústrednej genealógie božstiev – predkov významných rodov – bývajú v zachovaných fudoki uvádzané ako „geneticky“ samostatné božstvá, nesúvisiace s jamatoskou teokratickou šľachtou.

Obdobie Jamato teda môžeme chápať ako dobu, keď sa utváral japonský štát, hľadal si svoju podobu, vychádzajúc z domácich tradícií, ako aj prijímajúc politické modely kontinentálnych štátov, predovšetkým samozrejme Číny, ktorá sa práve v tomto čase pozviechala zo štyroch storočí politickej rozdrobenosti a zjednotila sa pod centrálnou vládou novej dynastie Suej a vzápätí Tchang.

Čínsky pojem centralizovaného štátu nebol v Japonsku cudzou ideou, iba vlastne zapadol do dovtedajších domácich tradícií a tendencií a pridal k nim určité nové kvality. O vývoji v 4. a 5. storočí svedčia, popri údajoch z kroník, aj archeologické nálezy, ktorých najmarkantnejšími predstaviteľmi sú veľkolepé hrobky „kofunového obdobia“. Tie, ktoré tradícia pripisuje členom cisárskeho rodu, neboli nikdy otvorené, ale archeologický prieskum niektorých iných odhalil zaujímavé artefakty a pamiatky, vrátane maľovanej výzdoby vnútorných stien, aj keď samotné telá aj väčšina pohrebnej výbavy sa už dávno pred historikmi stali obeťou vykrádačov. Veľkoleposť týchto umelo navrhovaných objektov – mnohé z nich pripomínajú väčšie či menšie kopce, niekedy príliš nápadne sa dvíhajúce z okolitej roviny – svedčí o tom, že osoby, pochované v ich útrobach, mali dostatočnú prestíž, politickú moc, ekonomické prostriedky aj mocenské nástroje, aby si dokázali zabezpečiť podobné pamätníky vlastnej existencie. Ich výskyt sa neobmedzuje len na oblasť Jamata a okolia. Sú početné pozdĺž celého rovinatého pobrežia južnej časti západného výbežku Honšú, ako aj na severnom Kjúšú. Ich množstvo aj veľkosť vrcholila na prelome 4. a 5. storočia, z čoho je možné usudzovať, že v tomto období moc, ktorou disponovali miestni hodnostári, tiež vrcholila, a že úpadok grandiozity kofunov išiel ruka v ruku so stratou tejto moci. Zodpovedá to politickému daniu v japonskom štáte: centrum v Jamate si upevňuje svoje postavenie aj administratívne – tým, že dosadzuje do vidieckych oblastí svojich ľudí, namiesto dovtedajších miestnych hodnostárov.

Japonsko sa tradične delilo na *kuni*. Toto slovo doslova znamená „krajina, štát“, a v súvislosti s administratívnym delením japonského štátu sa často prekladá ako „provincia“. Lenže s prihliadnutím na špecifiká formovania štátu Jamato je preklad tohto pojmu ako „krajina“ oveľa výstižnejší, pretože vyjadruje presne situáciu, aká vtedy panovala. Aj z čínskych záznamov máme údaj, že na japonských ostrovoch je vyše 50 kráľovstiev. Toto síce vôbec nezodpovedá situácii, vykresľovanej v japonských kronikách, ktoré sa venujú len daniu v centre – v Jamate, a vidieka si všímajú len okrajovo, pomáha to však doplniť mozaiku o tom, ako to v tomto období vyzeralo. Japonský panovnícky rod v 7. storočí prijali titul *tennó*, prestížou zodpovedajúci čínskemu cisárovi, ale dovtedy ťažko hovoriť o „cisároch“. Predok tohto rodu – či už prišiel z Vysokej nebeskej planiny alebo z Kórejského polostrova – spolu so svojimi vernými dobyl ostrovy a usadil sa v Jamate, toto dobytie však nebolo jednoznačné, rozhodne nebolo jednoduché a v žiadnom prípade nie jednorazové. Zdá sa, že veľmi dlho sa udržiavali samostatné oblasti, kde vládli, či prinajmenšom ich spravovali, tradiční domáci starešinovia – niektoré z nich možno obývalo ešte aj pôvodné, predjaponské obyvateľstvo hovoriace odlišným jazykom -, takže naozaj možno hovoriť o jednotlivých „krajínach“. Navyše, pôvodní starešinovia týchto *kuni* boli označovaní titulom *kimi*, čo je v hierarchii japonskej titulatúry jedno z najvyšších označení, ktoré sa v najstaršom období s miernou modifikáciou – s predponou ó = veľký – dokonca používalo aj na označenie samotného jamatoského panovníka a členov jeho rodu, takže je zrejme, že náčelníci krajín naozaj neboli „hocikto“ a môžeme tu hovoriť prinajmenšom o „kniežatách“, ak nie priam o „kráľoch“!

Pojem Japonska ako jednej „kuni“ bol teda ešte dlho len vágnou fikciou – zbožným želaním – panovníckej družiny. A práve od približne 4. storočia sa predpokladá počiatok procesu definitívneho útoku zo strany jamatoskej vlády na svojbytnosť jednotlivých krajín.

V centralizačných snahách sa v chronologickom slede po sebe uplatnili dve koncepcie: najprv domáce ponímanie štátu ako *rodiny* a potom (hlavne od 7. storočia) kontinentálne – čínske ponímanie štátu ako *cisársko-byrokratického systému*. S touto druhou koncepciou súvisiaca čínska abstrakcia, že zákon a byrokracia sú

nezávislé od šľachty, sa v Japonsku ujímala len veľmi ťažko, a patrí k špecifikám japonského štátu, že sa vlastne nikdy dôsledne neimplementovala. Systém inštitúcií a ich názvy fingovali čínsky vzor, ale operačný systém ostal rýdzo japonský.

Rodinné ponímanie štátu sa vyvinulo ako pokračovanie predchádzajúceho rodového zriadenia, ktoré bolo založené na *rode* (*udži*) ako základnej jednotke. Štát ako široko ponímané „udži“ sa uplatnil v jamatoskom období, keď sa obyvateľstvo redefinovalo prostredníctvom genealogického vzťahu voči panovníkovi, chápanému ako akýsi veľkolepý *pater familias*. V najbližšej blízkosti panovníka boli ostatní členovia jeho rodu, ako aj príslušníci najvyššej šľachty – niekoľkých rodov, ktoré v celom priebehu staroveku bojovali o prestížne postavenie čo najbližšie panovníkovi, či už v úlohe jeho radcov, ministrov alebo „dodávateľov dcér“ ako manželiek pre princov – v rodinne ponímanom štáte bola sobášna politika jednou z najdôležitejších. Tieto vrstvy tvorili jamatoský dvor. Vidiek predstavoval „kniežacie“ rody, panujúce v „krajinách“, a miestne obyvateľstvo, pozostávajúce zo širokej škály od roľníkov až po viacero druhov otrokov, pracujúcich v pevne stanovených komunitách. Politické zväzky sa často realizovali príbuzenskými zväzkami, panovnícka milosť sa prejavovala udeľovaním titulov, vyjadrujúcich rodinnú až intímnu blízkosť, a mnohé z vidieckych kniežacích rodov sa genealogicky odvodzovali ako staršie odnože jamatoských rodov či priamo rodu panovníkeho.

Z pomerne neskorého obdobia – z roku 815 – máme zachovanú klasifikáciu rodov, ktorá však musela mať veľmi dlhú tradíciu a do značnej miery odrážala situáciu jamatoského obdobia. Ide o register *Šinsen-šódži-roku*, staroveký súpis priezvisk a rodov. Bol spísaný na rozkaz heianskeho cisára Sagu a podáva zoznam 1182 rodov, ktoré mali príslušnosť (*honseki*) k Cisárskemu mestu a širšej centrálnej oblasti Kinai. Rody sa v ňom delia do troch skupín: *kóbecu* – tzv. „vetvy od cisára“, *šinbecu* – „vetvy od božstiev“, a *šoban* – „cudzinci (barbari)“.

Do prvej skupiny kóbecu patria rody, ktorých predok pochádzal síce z cisárskeho rodu, ale prešiel procesom tzv. *poníženia do poddaného stavu*. Cisársky rod sa takto v podstate zbavoval nadbytočných princov tým, že im udelil priezvisko, dostatočne dôstojný šľachtický titul a úradnícku hodnosť, ktorej zodpovedal patričný úrad v štátnom aparáte. K potomkom takýchto patrili napr. rody Tačibana, Minamoto či Taira.

Druhú skupinu šinbecu tvoria rody, ktoré si za svojho rodového predka vedú niektoré z popredných božstiev panteónu, predovšetkým také, ktoré spolu s Hikoho-no Ninigim zostúpili na zem a pomáhali mu v jej dobýjaní. Napríklad slávny rod Fudžiwara, ktorému sa od prevratu r. 645 až do vrcholného Heianu darilo neustále stúpať na rebríčku politického výslnia, za svojho predka uctieval božstvo Ama-no Kojane-no mikoto.

Tretou skupinou šoban sú potomkovia cudzincov, ktorí prichádzali z troch kórejských kráľovstiev a neskôr aj z Číny a boli v jamatoskom štáte vítaní ako nositelia kontinentálnych vymožeností, zručností a učení, napríklad rod Hata, ktorý sa usídlil na severozápade kjótskej kotliny ešte dávno predtým, než tam vzniklo Cisárske mesto.

Je očividné, že táto klasifikácia sa nezaobera vidieckymi kniežacími rodmi, a už vôbec sa nezaujíma o nižšie vrstvy, čo len dokazuje prísne elitársky charakter, aký staroveký japonský štát v klasickej dobe nadobudol.

Zmeny v prerode Jamata na centralizovaný štát klasickej dobe prebiehali v štyroch významných etapách. Boli to:

1. Šótokuove reformy (prelom 6. a 7. storočia)
2. reforma Taika (r. 645)
3. Tenmuove úpravy (druhá polovica 7. storočia)
4. systém ricurjó, najlepšie zachovaný v kódexe éry Taihó z r. 701

Jedným z príkladov ďalšieho presadzovania ústrednej jamatoskej moci bol proces, nie nepodobný tomu, ako o sedemsto rokov neskôr získavala nadvládu nová vládnuca vrstva vojenskej šľachty nad vidieckou administratívou spravovanou cisárstvom: na vidiecké posty boli menovaní vládni úradníci z centrálnych – jamatoských – rodov, ktorí mali väčšiu právomoc a hierarchicky boli vyššie než pôvodné miestne kniežatá. Cieľom týchto snáh bolo, aby sa japonský vidiek ocitol priamo pod jamatoskou správou a celoštátne „rodinné zväzky“ sa tak upevnili do akejsi sústrednej pavučiny zasahujúcej do všetkých končín japonského územia.

Tento proces sa dial v snahe zrušiť zažitú štruktúru tradičných *kuni*, ktorých povedomie sa pravdepodobne príliš spájalo s vládou tamojších domácich náčelníkov – kniežat *kimi*, a to tým, že sa Japonsko prerozdeľovalo na základe úplne nového systému územných jednotiek *agata* (môžeme prekladať ako „kraj“). Do týchto nových krajov menovala za správcov (*agata-nuši*) často práve domácich náčelníkov alebo ich príbuzných – čím do istej miery potvrdila ich status a vyhla sa prílišným protestom – na druhej strane viacero krajov spojila do **novovytvorených krajín**, do čela ktorých už menovala svojich ľudí – členov cisárskeho rodu a najvyššej šľachty. Navyše sa zmenilo aj označenie novo menovaných hláv krajín: už to neboli „*kuni-no kimi*“ (kniežatá krajín), ale – *kuni-no mijacuko* – „krajinskí palácovi služobníci“, čím sa dalo definitívne na javo, že podliehajú priamo jamatoskému dvoru a o bývalej samostatnosti krajín nemôže byť ani pomyslenia. Týmto procesom sa stará vidiecka šľachta dostala pod nadvládu administratívnych kádrov z Jamata.

Sú známe aj prípady, keď niektorý kraj agata bol „povýšený“ na krajinu kuni a bývalý vládou menovaný správca kraja (agata-nuši) sa tak stal priamo „krajinským služobníkom“ – takýmto spôsobom bolo možné odstaviť nepohodlné či príliš mocné knieža pôvodnej krajiny a pripraviť ho o reálny vplyv.

Centralizácia japonského štátu išla v ruku v ruku s rozpadom pôvodného rodového zriadenia. Jeho pozostatky môžeme pozorovať na situácii raného jamatského štátu. Základom tohto zriadenia bol rod (*udži*), ktorého predstaviteľom bol jeho starešina či hlava rodu (*udži-no kami*). Rod odvodzoval svoj pôvod od spoločného predka, ktorý bol zbožštený a v podobe *udžigami* (rodového božstva) uctievaný v rodovej svätyni. Reprezentáciu rodu ako aj náboženské obrady v rodovej svätyni mal na starosti rodový starešina. Popredné rody sa odvodzovali od božstiev vystupujúcich v oficiálnych mýtoch kroník Kodžiki a Nihongi.

Stará šľachta tohto obdobia sa formovala z popredných rodov a dedičné tituly – *kabane* – ktorými sa vyznačovala, boli pôvodne odvodené zrejme od ich zamestnaní či funkcií. No kým mnohé z týchto *kabane* majú samostatný charakter, niektoré svojim lexikálnym významom vyjadrujú už aj vzťah k panovníkovi, čo je tiež raným dôkazom centralizačných procesov: napr. titul *omi* pôvodne asi znamenal niečo ako „služobník“ – čo nemôže znamenať nič iné, ako „služobník panovníka“, a takisto oveľa nižšie *kabane asomi* sa etymologizuje ako *ase-omi* = „môj mladší brat služobník“, čo tiež muselo byť označenie pramienice zo *vztahu* panovník-služobník.⁷ K ďalším *kabane* patria už spomínané *kimi* „knieža, pán“, ďalej napr. *muradži* „náčelník“, *mijacuko* „palácový služobník“, *sukune* „bratček“, *suguri* „obecník“, *obito* „vodca“, *fubito* „písomník“, *atai* „krajovník“, *inaki* „ryžovník“ (tj. vidiecky úradník), *tomo-no mijacuko* „naš palácový služobník“ – správca otrockých komunít be, a desiatky iných.

Prestíž jednotlivých *kabane* variovala a závisela od konkrétneho postavenia ich držiteľov. Kým *kimi* bolo pôvodne jedno z najvyšších, pretože ním boli označovaní náčelníci krajín, koncom 6. storočia sa do popredia dostali rody *omiov* a *muradžiov* pohybujúce sa v tesnej blízkosti panovníckeho prestolu – Soga a Mononobe. Hlavy týchto rodov boli dokonca označovaní za *ó-omi* a *ó-muradži* („veľ-omi, veľ-muradži“). Po porážke Mononobeovcov, ktorí hájili domáce náboženstvo a brojili proti buddhizmu, už nič nestálo v ceste absolútnej zvoli omiovského rodu Soga, presadzujúceho práve buddhizmus. Vplyv Sogovcov trval až do roku 645, keď boli porazení krvavým prevratom, pri ktorom *ó-omi* pred svojou smrťou spálil už spomínaný štátny archív.

Prelom 6. a 7. storočia je teda obdobím, kedy o dianie v Jamate rozhodovali prakticky dvaja muži: *ó-omi* Soga-no Umako a korunný princ Šótoku. Kým Šótoku žil, tento tandem bol prospešným faktorom doby, pretože jamatský štát sa pokúsil nájsť si svoju identitu v podobe konkrétnych prejavov a aktov. Predovšetkým to bola tzv. Šótokuova ústava – „Zákony v 17 článkoch“, ktorá definuje vzťah štátu, panovníka a poddaného na základe čínskej konfuciánskej hierarchie a vyhlasuje jednoznačný príklon štátu k podpore buddhizmu. V diplomatickej korešpondencii, nadviazanej s čínskym cisárskym dvorom, sa kodifikujú pojmy na označenie japonského panovníka a jeho krajiny, a z hľadiska spoločenskej hierarchie a štátneho aparátu je dôležité zavedenie 12 *úradníckych hodností* podľa čínskeho vzoru, ktoré, na rozdiel od tradičných *kabane*, mali odrážať reálne schopnosti a zásluhy.

Formulovanie cisára ako zvrchovaného panovníka nad všetkými poddanými dalo novú základňu ďalším politicko-hospodárskym tendenciám, ktoré sa v 7. storočí udiali. Čisto teoreticky mala patriť všetka pôda štátu cisárovi a on ju mal udeľovať svojim poddaným podľa patričných pravidiel. Tento prerod však trval veľmi dlho a ukončil sa vlastne až o storočie neskôr. Systém 12 úradníckych hodností s určitými zmenami platil do r. 701 a potom sa zasa postupne upravoval.

Po Šótokuovej smrti si rod Soga tvrdo presadzoval svoje vlastné rodové záujmy a existujú aj dohady, že hrozila zmena dynastií. Toto obdobie teroru však zastavil prevrat roku 645, nazvaný podľa vtedajšej éry *Taika*.

Nebol však nijakou „revolúciou *Taika*“, ale skôr len rekonštrukciou zameranou na ďalšie presadzovanie štátnicko-politicko-ekonomických princípov formulovaných za korunného princa Šótoku. Aj z dôvodov nedávnych neblahých skúseností so súperením medzi poprednými držiteľmi vysokých titulov *muradži* a *omi* sa celý systém starej *kabaneovej* šľachty zrušil a odteraz sa malo spoločensko-administratívne postavenie každého rodu, ktorý predstavoval jeho starešina, definovať na základe úplného prehodnotenia a zváženia jeho schopností a zásluh *voči cisárovi*. Tento systém 12 úradníckych hodností umožnil podľa potreby vyvýšiť aj pôvodne nepodstatné rody, kým rody s vysokými *kabane* mohli dostať veľmi nízke hodnosti.

Predovšetkým však tento nový systém vytvoril takmer nepriepustnú hranicu medzi najvyššou dvorskou šľachtou *kugjó* a ostatnou šľachtou – či už nižšou dvorskou alebo vidieckou. **Najvyššie hodnosti boli dedičné**, kým nižšie sa vzťahovali **len k ich konkrétnym** držiteľom. Nezanedbateľným bol aj fakt, že hodnosť mohla byť podľa zásluh zvýšená či znížená, ba dokonca odobratá. Postavenie šľachtica sa tak stalo úplne závislé na rozhodnutí trónu.

⁷ Vidno tu paralelu s európskymi šľachtickými titulmi, kde „barón“ pochádza z franskeho slova pre „(môjho) muža“ a latinský titul grófa – *comes* – sa dá etymologizovať ako „ten, čo ide so (mnou)“ – „com-it-“, tj. obsahujú rozmer *vztahu* medzi panovníkom a šľachticom.

Systém hodností sa postupne upravoval - kódexom Taihó r. 701, potom v období Nara kódexom Jóro r. 757 a tiež počas obdobia Heian, a odvtedy platil v podstate nezmenene až do roku 1869, keď bol v Meidžiskej reštaurácii zrušený. Jeho konečná podoba pozostávala z troch oddelených sústav: I. cisárske hodnosti pre členov cisárskeho rodu, II. hodnosti pre dvorskú šľachtu, III. hodnosti pre vidiecku šľachtu. Cisárske hodnosti (*hon*) mali štyri stupne (1-4), dvorských hodností (*kurai / i*) bolo osem (1-8), vidiecke štyri (5-8).

Číslovanie hodností zodpovedalo všeobecnej východoázijskej praxi, ktorá je opačná ako na Západe, to znamená, že najvyššej zodpovedalo číslo jedna a čím nižšia hodnosť, tým vyššie číslo. Každá zo šľachtických hodností mala dve úrovne – hlavnú a bočnú (*šo* a *džu*). Najvyššie tri dvorské hodnosti patrili vysokej dvorskej šľachte nazývanej *kugjó* alebo *kamudačime* („tí hore stojaci“). Iba držiteľia týchto troch najvyšších hodností mohli aspirovať na také politické funkcie ako minister (v staršej starojaponsčine *ofo(i) dono*, *ofomafetugimi*, neskôr už len sinojaponsky *daidžin*) či radca (*nagon*). Ostatné hodnosti – od 4. nižšie – sa popri hlavnej a bočnej ešte každá delili na vyššiu a nižšiu (*džó* a *ge*), čiže každá hodnosť mohla mať až štyri stupne („hlavná štvrtá hodnosť vyššia / nižšia *šo ši-i-no džó / ge* a bočná štvrtá hodnosť vyššia / nižšia *džu ši-i-no džó / ge*“). Štvrtá a piata hodnosť tvorila strednú vrstvu dvorskej šľachty a posledné tri hodnosti (6. – 8.) boli nižšou dvorskou šľachtou. Pritom stredná šľachta a najvyššia hodnosť nižšej šľachty (šiesta) mali tiež právo navštevovať cisársky palác, preto sa označovali ako *ufebito* či *tendžóbito* – „ľudia, čo majú prístup nahor (do paláca)“.

Aj provinčná šľachta mohla aspirovať na dvorské hodnosti, ale poväčšinou sa ich týkala len sústava štyroch vidieckych (tzv. „vonkajších“) hodností 5. – 8., ktoré sa tiež delili každá na štyri stupne. Ako sme videli v prípade ministrov a radcov, na konkrétnu vládnú či dvorskú funkciu sa požadovala osoba s patrične vysokou hodnosťou, a to platilo nie len o mužoch, ale aj o ženách – cisárovnou či konkubínou konkrétneho stupňa sa mohla stať len dievčina z rodu, ktorej starešina bol nositeľom patričnej hodnosti.

Všetko muselo byť „potvrdené zhora“, a tak aj starešinovia rodov (*udži-no kami*), ktorí pôvodne toto postavenie mali prirodzene v rámci svojho príbuzenstva, napokon začali byť do tejto pozície menovaní ako prejav zvláštnej priazne cisára. Bez povolenia či potvrdenia dvora sa nemohlo udiť nič a aj **takéto** vnútorodové záležitosti boli kontrolované. Ako rodoví obradníci, zastupujúci celý rod, slúžili potom na dvore, a táto prax pretrvávala až do začiatku obdobia Heian.

Reforma Taika ďalej zrušila kraje *agata*, pričom ešte pol storočia – do zavedenia systému *ricurjó* - ostalo zachovaných tzv. „šesť jamatoských agát“ – krajov, na ktoré bola rozdelená pôvodná centrálna krajina Jamato. Spolu s nimi zanikli posty krajských správcov *agata-nuši*. Táto nová reforma administratívneho delenia napokon zrušila aj posty krajských správcov *kuni-no mijacuko* – nesmieme zabúdať, že to boli vlastne posledné prestížne pozície vidieckej šľachty, ktoré v postupujúcej centralizácii nemali miesta. Niektorí z týchto bývalých predstaviteľov krajín sa neskôr uplatnili ako **správci** nových okresov *kóri* (v starojaponskom znení *kofori*) a časť z nich si zachovala zvyšky svojho bývalého spoločenského postavenia na vidieckej úrovni napríklad vo funkcii popredných predstaviteľov kultu miestnych božstiev.

K ďalším významným zmenám Taika patrí zrušenie nominálneho súkromného vlastníctva pôdy: zrušené boli cisárske državy *mijake* aj súkromné ryžové pozemky vysokých šľachticov *tadokoro*. Namiesto nich im mali byť pridelené vyživovacie domácnosti *be-bito* a odtiaľ mali dostávať štátny plat v plátne, ktorého výška zodpovedala výške hodnosti. Okrem toho bolo zrušené aj otroctvo – otroci *kakibe* sa stali slobodnými ľuďmi a ich správcovia *tomo-no mijacuko* boli tiež zrušení.

V súvislosti s týmito spoločenskými zmenami sa objavuje neblahý jav falšovania rodových genealógií, a tým snaha získať falošné nároky na hodnosti. Ako opisuje aj kronika Nihongi: „Mená božstiev a panovníkov sa neoprávnene aplikujú na ľudí a miesta.“

Väčšina reforiem, vyhlásených za éry Taika, dostalo svoju konkrétnu podobu až za cisára Tenmu. Tento panovník si vydobyl trón po smrti svojho brata, ktorým bol princ Naka-no Ooe, vodca sprisahania Taika a neskorší cisár Tenči. Cisár Tenmu (vládal 673 – 686) bol bratom Tenčiho, bývalého princa Naka-no Ooeho, urobil najväčší známy cisársky vojenský záboj od prehistorických čias. Až on presadil u šľachty výmenu súkromných pozemkov za štátne vlastnené pozemky, a čiastočne sa mu podarilo prinútiť hodnostárov, aby po vypršaní ich úradníckeho obdobia vrátili svoje vyživovacie zeme.

Zaujímavé je, že sa navrátil k praxi starých šľachtických titulov *kabane*. Nebol to však prejav nejakej romantickej nostalgie. Tieto „tenmuovské kabane“ neboli dedičné. Boli len *čestnými titulmi* a bolo ich zavedených len osem, a to v prísnej novej hierarchii, ktorá zasa umožňovala ďalšie povyšovanie tých osôb, ktoré dvor mal záujem povýšiť ako odmenu najvernejším rodom, a naopak neudelením čestného kabane nechať v nemilosti nežiaduce osoby. Táto nová hierarchia bola zavedená r. 684, v 13. roku Tenmuovej vlády: 1. *mafito*, 2. *asomi* (v neskoršej výslovnosti *ason*), 3. *sukune*, 4. *imiki*, 5. *mičinoši*, 6. *omi*, 7. *muradži*, 8. *inaki*. Najvyšší titul *mafito* („pravý človek“) bol vyhradený len pre členov cisárskeho rodu, z čoho jasne vidno, že táto nová hierarchia ďalej posilňovala nedostižnosť postavenia cisárskeho rodu. Titul *asomi*, ktorý predtým patril k nižším, sa dostal hneď na druhé najvyššie miesto, čo umožňovalo povýšiť bývalých *asomiov*, ak sa vyznamenali v službe cisárovi. Z tohto dôvodu ho možno prekladať ako „nádvočník“. Na druhej strane, kedysi najvyššie tituly *omi* a *muradži* sa dostali na veľmi nízke miesto, čo boli dozvuky pomerne nedávnej zlej politickej skúsenosti –

od zastavenia zväle Sogovcov neubehlo ešte ani 40 rokov... Titul *sukune* sa uplatnil ako vyznamenanie osobám, pochádzajúcim z muradžiovského rodu – čím sa vlastne do istej miery kopírovalo ich bývalé postavenie, keď si uvedomíme, že v období pôvodných dedičných kabane bolo muradži tretím v hierarchii (po cisárskom rode a po omi) - a tretím v novej hierarchii bol práve titul *sukune*. (Od tejto praxe sa upustilo koncom obdobia Nara, kedy sa titul *sukune* udeľoval aj iným osobám.) Zaujímavý bol význam titulu *imiki* - „tabuovaný muž“. Tento titul dostávali osoby pochádzajúce z rodov bývalých krajinských správco (kuni-no mijacuko) a cudzincov – čiže pojem „imi“ (tabu) tu zdôrazňuje cudzosť, to, že nepatria k centrálnej šľachte Jamata! *Miči-no ši* boli „majstri“ v niektorom remesle, a *inaki* - „ryžovník“ – odráža úctu k tejto posvätej potravine, ktorá sa obetovala božstvám a bývala pokrmom len najvyšších a najbohatších smrteľníkov.

Nové tituly kabane za Tenmua boli teda čestné. Neboli dedičné, ale udeľované. Nezaistovali vysokú hodnosť, aj keď niektorým vidieckym rodom sa podarilo získať vysoké kabane ason. Návrat ku kabane nepochybne odrážal aj pokus centrálnej vlády vnieť do zložitosti neustále sa meniaceho nového systému administratívy určitý stabilizujúci prvok z minulosti. Nové tituly boli ešte upravené v kódexe Jóro r. 757 a odvtedy sa takmer nezmenené používali až do 1869.

Súpis všetkých týchto zmien a zásahov ústredia do života spoločnosti vyvoláva otázku, ako to, že tieto opatrenia nevyvolali opozíciu? Odpoveďou môže byť, že rody nemali toľko síl, ale na druhej strane, možno ani nestratili až toľko čo do konkrétneho ekonomického postavenia. Štátne vlastníctvo nezrušilo úplne súkromné vlastníctvo – štátne vlastníctvo sa týkalo vlastne len ryžových polí. A čo predtým rody dostávali ako výnosy zo svojej pôdy, teraz dostávali ako prídely od štátu – ba pod ústredným vedením boli výnosy možno ešte vyššie (Hall p. 63).

Provincie sa stali nízkopostavené a závislé, ústredie sa stalo vysoké a rozhodujúce. Z voľnej federácie rodov udži v 5. storočí bolo Japonsko 8. storočia cisárstvom podľa čínskeho vzoru. Na rozdiel od Číny však hodnostná hierarchia ostala viac-menej synonymná s hierarchiou sociálnou a dedičná hodnosť rodu určovala dedičný nárok na konkrétny úrad.

„*Ricurjó seido*“ – systém trestných a administratívnych zákonov zaviedol toto prechodné obdobie. Bol to systém vypracovaný v Suejskej a Tchangskej Číne a následne preberaný okolitými krajinami vrátane Japonska. Početný štátny aparát, dôležitý na uplatňovanie tohto systému, vytvoril klasický model „štátu ricurjó“ (*ricurjó-kokka*), ku ktorému dospelo Japonsko na prelome 7. a 8. storočia, a jeho potreby si vyžiadali vybudovanie „Cisárskeho mesta“ (*Mijako*) – najprv Nary (r. 710) a potom Heianu (794). Tento aparát sa síce postupne stával nepružným, ale jeho úradnícky systém fungoval až do 10. storočia, kedy ho vystriedal svojisky japonský systém *regenta* (*seššó*) a *cisárovho hovorcu* (*kampaku* - vlastne regenta dospelého cisára) – „*sek-kan džidai*“.

Najstaršími kódexami ricurjó sú *Taihó ricurjó* z roku 701 a *Jóro ricurjó*, ktorý vošiel v platnosť až r. 757. V tomto systéme boli zrušené posledné kraje – „Šesť svätých jamatoských agát“ a krajina bola prerozdelená na okresy *kóri* (*kofori*). Ich správcovia – *kóri-no cukasa* – boli menovaní z mocných vidieckych rodov, bývalých krajinských služobníkov (*kuni-no mijacuko*), a to na celý život, a územie okresu často zodpovedalo územnému rozsahu bývalých krajín, takže tu mohlo ísť o určitý pokus o udobrenie si vidieckych rodov, ktoré v premenách 7. storočia prišli skrátka. Okresy boli zoskupené do *nových kuni* – čo môžeme teraz už naozaj prekladať ako „provincie“, lebo s pôvodnými jamatoskými krajinami už mali okrem názvu len málo spoločné. Nové *kuni* boli poväčšine zoskupenia starých území, ktoré kedysi spravovali konkrétne rody udži a ktoré ešte predsa len stále mali hlboký a trvalý význam v zmysle zemepisných vymedzení a miestnych zvyklostí. Počet nových provincií sa koncom 9. storočia ustálil na 66 a nový post guvernéra provincie (*kuni-no cukasa*) sa vyvinul vlastne z emisárov, ktorých bolo v 7. storočí potrebné vysielat' do vidieckych oblastí, aby tam presadzovali reformy z pozície úradníkov, svojou hodnosťou oveľa vyššie postavených než miestni pohlavári.

Na čele okresov teda boli miestni ľudia, kým na čele provincií ľudia z Cisárskeho mesta. Guvernérmi provincií boli vždy členovia dvorských rodov. Len zriedkavo sa podarilo získať nejaký vysoký post, napr. viceguvernéra, členovi vidieckeho rodu. Guvernér sa podľa potreby zdržiaval buď v provincii alebo v Cisárskom meste. Každá okresná a provinčná kancelária pozostávala okrem správcu/guvernéra ešte z jeho troch hierarchicky odstupňovaných úradníkov (tzv. „štyri stupne úradníkov, *šitókan*“). V každej *kuni* sa budovalo krajinské (provinčné) hlavné mesto *kokuŕu*, ktoré malo svoj prístav.

A napokon, štát si vypracoval aj systém ovládania náboženstva. Popri vybudovaní oficiálneho štátneho šintóistického kultu, ktorý mali tradične na starosti rody Abe a Nakatomi a ktorý predstavoval celú zložitú sústavu obradov, sviatkov a cisárskych ceremoniálov, podporoval dvor od čias Šótokua aj rozvoj buddhizmu. Každá provincia mala svoj buddhistický kláštor mužský (*kokubundži*) a ženský (*kokubun-nidži*) a pri poprednej miestnej svätyni bol zriadený úrad štátnej správy svätých (*sódža*) – čo bol tiež jasný prejav štátneho dozoru nad miestnymi strediskami viery. Navyše, svätyně boli odstupňované podľa dôležitosti systémom kopírujúcim oceňovanie osôb: boli im pridelené hodnosti podobne ako dvoranom. Za najvyššiu svätyniu bola vyhlásená „Cisárska veľsvätynia v Ise“, pretože bola sídlom bohyne Amaterasu, predkyne cisárskeho rodu.

Na základe Taihóskeho kódexu (701) sa teda zaviedli sinojaponské posmrtné mená pre všetkých japonských panovníkov, aj so spiatočnou (*zpáteční*) platnosťou. Mená vyjadrovali buď ideál doby, alebo – v nasledujúcich storočiach - lokalita jeho rezidencie alebo hrobky: Ičidžó, Širakawa. Od 11. storočia sa zavádza aj predpona *Go-* spojená s opakovaním mena: Go-Ičidžó (niečo ako „Ičidžó II.“).

Ak nastúpil ten istý vládár na trón dvakrát, dostával dve posmrtné mená. Platí to napríklad o známej tennó 8. storočia:

- prvýkrát vládla v rokoch 749-758 pod menom „**Kóken**“,
- druhýkrát v rokoch 764-770 pod menom „**Šótoku**“ (Šótoku-tennó – nezamieňať so „Šótoku-taiši“ = korunný princ Šótoku!)

Roku 708 bola objavená meď na japonskom území; o tomto objave sme už hovorili, a jeho oslavy svedčia o tom, ako veľmi bolo Japonsko dovtedy závislé na dovozových kovoch, prípadne rudách a po zjednotení Kórey nepřátelskou Sillou bol tento dovoz ohrozený. Začala sa výroba prvých medených mincí a pri tejto slávnej príležitosti bola vyhlásená éra **Wadó** – „Japonská Med“. V tom istom roku došlo k ďalšej významnej udalosti: syn Fudžiwara-no Kamatariho, Fudžiwara-no Fuhito, dostal poverenie od cisárky Genmei, aby začal budovať nové cisárske mesto v lokalite Nara v severnom Jamate ((MAPA)).

Q – jamato II.

1. Jaké je datování Jamata?
2. Kteří byli nejdůležitější panovníci doby jamato a co se za jejich vlády stalo důležité?
3. Co hlásala Šótokuova Ústava?
4. Srovnejte body reformy Taika a kódexu Taihó
5. Struktura a hierarchie vládních úřadů v *ricurjó-kokka*
6. Několik nových *Mijako* – Císařských sídel – název, kde kdy, podle jakého vzoru

Nara 奈良

710 – 784

Shrnutí – nara

- velkolepý projekt města – podle tchangského Čchang-an
- na polceste medzi čínštinou a japonštinou: říkalo se „Nara-no Mijako“, ale psalo se čínsky „Heidžókjó“
- vznik literatury
- mocensky se rozmáhá buddhistický klérus
- obrovská dech beroucí socha *Daibucu* – i díky objevu mědi
- tajemné jižní kmeny Hajato na jižním Kjúšú a Tanegašima („d'ábelské ostrovy“)
- císařský rod se štěpí na dvě konkurenční linie
- Fudžiwarové pokračují na cestě k moci
- ničivá epidemie 735
- aféra císařky s mnichem – hrozba dynastické změny
- do systému držby půdy vstupují *šóen-y*.
- typicky japonské řešení – ústup z Nary
- severní polovina Jamata si zachovala šachovnicový půdorys cestiček

„Narské Cisárske mesto“ – **Nara-no mijako** - bolo dokončené o dva roky po objavení medi, r. 710. Jeho názov sa honosne zapisoval čínskymi znakmi

平城京

„Cisárske mesto s palácom na Rovine“ („Nara“ = rovina), ktoré v sinojaponskej výslovnosti znejú „Hei-džó-kjó“. „Heidžókjó“ sa preto často uvádza ako „pôvodný“ názov Nary, nie je to však tak - pôvodné, dobové čítanie týchto znakov zrejme bolo rýdzo japonské - „Nara-no mijako“, nie sinojaponské.

Vybudovanie Nary je najnázornejším príkladom, akú veľkú hospodársku moc vo svojich rukách sústredila dvorská šľachta kuge, keď v tak krátkom čase len dvoch rokov bolo možné postaviť metropolu pre 200 tisíc obyvateľov. Mohutné kmene cypruštekov japonských (hinoki) sa splavovali po riekach a dopravovali na vozoch až od jazera Biwa alebo z pohorí na juhu Jamata.

Rozloženie Nary kopirovalo v zmenšenej mierke čínske Cisárske mesto Čchang-an (dnešný Si-an).

rekonštrukcia rozloženia „Cisárskeho mesta Nara“ (pohľad od severu)

letecký pohľad na odhalené základy Cisárskeho paláca v severnej časti Nary (stav pred niekoľkými dekadami)

V súčasnosti sa historická Nara postupne rekonštruuje: brána s hradbami:

Mnohí členovia cisárskeho rodu a šľachty boli v tej dobe horlivými vyznavačmi buddhizmu, a preto sa **Nara stala aj mestom kláštorov**. Fudžiwara-no Fuhito už pri kladení základov mesta myslel aj na oslávenie svojho vlastného rodu: do plánov mesta zaradil rodový kláštor Fudžiwarovcov, nazvaný Kófukudži;

fudžiwarovský kláštor Kófukudži v Nare s výraznou pagodou

na svahoch podhoria, ktoré prilieha k areálu tohto kláštora, dal preniesť rodovú svätyňu Kasuga, v ktorej sa uctieva udžigami (= božský predok) Fudžiwarovcov.

fudžiwarovská svätyňa Kasuga v Nare

Ďalšími veľkolepými kláštormi Nary boli: Tó-Daidži („Východný Veľkláštor“), Sai-Daidži („Západný Veľkláštor“), Tóšódaidži, Jakušidži (stojá dodnes, okrem Sai-Daidži).

R. 749 bolo na japonskej pôde objavené aj zlato; napriek tomu sa však ťažba drahých kovov vo veľkom meradle rozvila až o niekoľko storočí neskôr. Ale objav medi v ére Wadó (708) umožnil veľkolepý **projekt odlievania obrovskej sochy Veľkého Buddha**, ktorá mala byť hlavnou chválou skvelého Cisárskeho mesta Nara, a keď počas odlievania objavili aj zlato, tento fakt umožnil, že socha bola napokon aj pozlátená.

narský Daibucu „Veľký Buddhah“

Socha bola „hlavnou modlou“ (honzon), tj. ústrednou sochou kláštora Tódaidži, a chrám, ktorý bol na jej zastrešenie postavený (tzv. Daibucuden), mal predčiť aj obrovské čínske chrámy.

Daibucuden kláštora Tódaidži (pohľad zo svahov východne od Nary)

Popri stavebných úspechoch máme v období nara aj **počiatky japonskej literatúry**:
 712 bola spísaná kronika Kodžiki
 720 kronika Nihon-šoki (skrátene Nihongi)
 v rokoch okolo 715 sa po všetkých provinciách zbierali a spisovali fudoki („zápisy o zvykoch a krajoch“)
 759 vznikla prvá zbierka japonskej poézie – monumentálna Man-jóšú s vyše 4000 básňami.

Tieto narské diela sú vzácnymi dokladmi o najstaršej japonskej minulosti, a poskytujú nám aj predstavu o najstaršej japončine. Man-jóšú totiž prvýkrát zaznamenáva písomne japonský jazyk (ostatné diela sú písané viac-menej japonizovanou čínštinou). Vidíme napríklad, že už stará japončina prednarského obdobia mala vypracované vyjadrovanie skromnosti a úctivosti (hlavne voči postave cisára a jeho rodine)

Prvé z narských diel, *Kodžiki* (712) spísal istý Oo-no Jasumaro na základe spisu, zozbieraného z ústneho podania už za cisára **Tennua**. Dejová niť *Kodžiki* sa končí vládou **Suiko**. Jazykovo aj obsahovo oveľa dokonalejšia, a tiež úplnejšia, je *Nihongi*, dokončená len o osem rokov neskôr než *Kodžiki*. Z *fudoki* sa nám, viac či menej kompletne, dochovali len zápisy z niekoľkých provincií, ostatné sa nenávratne stratili. Zaujímavé je, že mýty v nich podávané sú niekedy v rozpore s príbehmi zaznamenanými v kronikách. Takže z týchto odklonov je možné, popri prirodzenej možnosti samostatného vývoja jednotlivých podaní, vydedukovať aj **rozličné politicko-ideologické tendencie, ktoré pri ich spisovaní mohli byť na pozadí prítomné**.

Vybudovanie prvého skutočného mesta na japonskej pôde - Cisárskeho mesta Nara - ako vyvrcholenie štátu Jamato nebolo prejavom idylickej doby vrcholiacej kultúry, ale obdobím pokračujúcich bojov medzi **dvoma vetvami cisárskeho rodu**: jednu vetvu predstavovali potomkovia Tendži-tennoa (pôvodne princ Naka-no Ooe, strojca reforiem Taika); s nimi mali tradičné spojenectvo stále mocnejší Fudžiwarovci; druhou vetvou boli potomkovia Tendžiho brata Temmu-tennoa, ktorý sa koncom 7. storočia zasadzoval o zásadné uplatňovanie reformných princípov Taika a pevne presadzoval výsostné a ústredné postavenie cisára ako zvrchovaného vlastníka aj vládára. Temmuova línia Fudžiwarovcom teda veľmi nesedela, a keďže bola v prvej polovici 8. storočia genealogicky silnejšia, Fudžiwarovci sa utiekali k nevyberaným spôsobom v snahe zaistiť, aby na trón zasadli potomkovia z im priaznivej Tendžiho línie. Do týchto bojov a intríg boli zapletené aj ďalšie vysoké šľachtické rody ako Tačibana (poníženi z cisárskeho rodu), Ki a Ootomo. Situáciu navyše prihoršila ničivá **epidémia**, ktorej v priebehu dvoch rokov po r. 735 podľahla, podľa odhadu niektorých bádateľov, možno aj tretina obyvateľstva krajiny. O tom, že Nara nebola celkom ideálnym sídlom, svedčí napríklad aj skutočnosť, že cisár Šómu si medzi rokmi 741 a 745 dal postaviť tri nové cisárske sídla (mijako – „Cisárske mesto“) mimo územia Cisárskeho mesta Nara, ba aj mimo samotného Jamata (v krajinách Jamaširo (=dn.Kjóto) a Ómi (=Biwa) a v Naniwe (=dn.Ósaka)). Až potom sa vrátil do Nary, kde potom cisársky dvor sídlil ďalšie štyri desaťročia.

1. Rozširovanie územia štátu na juh aj na sever

Narský dvor mal záujem o ďalšie rozširovanie územia štátu a tým o zvýšenie príjmov do štátnej pokladnice. Južné Kjúšú a Tanegašima boli obývané kmeňmi Hajato, s ktorými viedlo Jamato časté boje. R. 713 si ich podrobilo a na ich území bola zriadená provincia Ósumi (Kagošima, najjužnejší cíp Kjúšú). O 7 rokov nato, r. **720 sa Hajato pokúsili o vzburu**, ale bola potlačená veľkou vojenskou výpravou.

Severnú polovicu Honšú obývali Emiši/Ebisu, s ktorými štát Jamato viedol neustále vojny (napr. už na zlome letopočtov – spomínaná epizóda princa Jamato-takerua a jeho božského meča Kusanagi-no curugi). R. **712 boli Emiši podrobení** a na **západnom** pobreží severného Honšú bola zriadená **nová provincia Dewa**.

Čo sa týka tichomorského pobrežia severnej polovice Honšú, výboje dosiahli r. **724 oblasť dnešného Sendai**, kde bola zriadená pevnosť Taga-džó ako oporný bod pohraničnej ochrany a súčasne východisko pre ďalšie prenikanie na územie Emišiov.

Severozápad však ešte dlho predstavoval krehkú hranicu, ktorá bola veľmi často útokmi Emišiov ohrozovaná.⁸

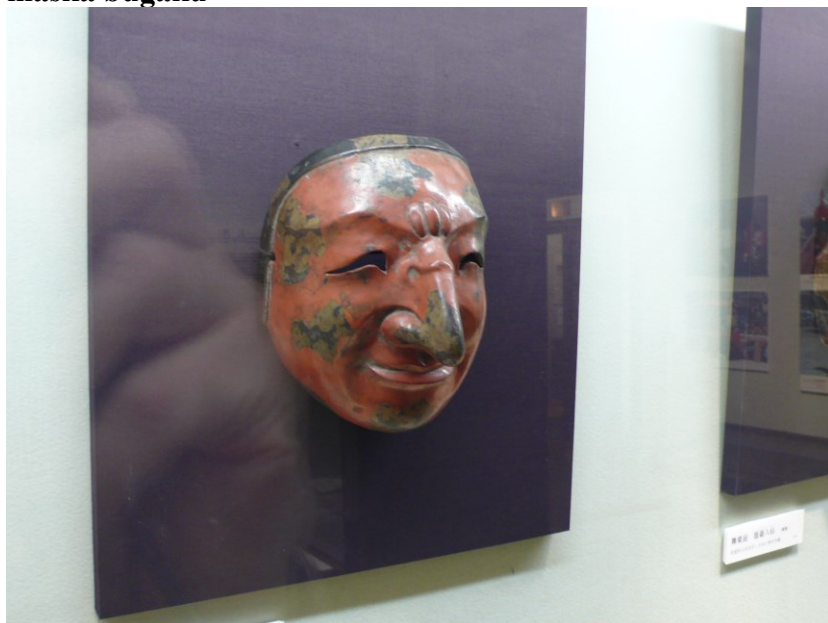
Objavuje sa aj nový pojem týkajúci sa držby pôdy – tzv. „**šóen**“: sú to dedičné súkromné panstvá dvorskej šľachty kuge a kláštorov (panské majetky, č. „vrchnostenské/panské statky“). Vznikli zúrodnením pôvodnej panenskej pôdy, a štát takéto zúrodňovanie nových území podporoval. Na štátom pridelennej pôde boli ťažké hospodárske podmienky a tie často viedli k útekom roľníkov, ktorí na nej mali pracovať. Takto uvoľnená pracovná sila sa potom dostávala aj do služieb kniežat a kláštorov, ktoré ju využívali práve pri zúrodňovaní novej pôdy a vzniku súkromných šóenov. Dôležité je, že v období heian bolo zrušené zdanenie šóenov, čím zisky z nich plynuli výhradne do rúk ich majiteľov.

2. Kultúra Tempjó

Uprostred narského obdobia hovoríme o KULTÚRE TEMPJÓ (Tempjó). Vzťahuje sa na obdobie panovania Šómu-tennóa (729-748) po jeho návrate do Nary, a jeho dcéry, ktorá po ňom vládla ako Kóken-tennó. Tempjó sa považuje za vrcholnú dobu rozkvetu kultúry sústredenej v cisárskom meste Nara a jeho najbližšom okolí.

Na cisárskom dvore sa v tomto období formujú základy vysoko oficiálnych predstavení zvaných *gagaku*, v ktorých sa tanečné skladby *bugaku* striedajú s inštrumentálnymi skladbami *kangen*. *Bugaku* sú mužné tanečné výstupy dvojakého pôvodu – tzv. ľavé tance (*samai*) v červených kostýmoch sú pôvodu indického, stredoázijského a čínskeho, kým pravé tance (*umai*) pochádzajú z Kórey a Mandžuska a kostýmy sú ladené do modra a zelena. Ich klasická forma, ako sa sformovala začiatkom heianu (tesne po r. 800), sa na cisárskom dvore nepretržite traduje až dodnes a *gagaku* sa považuje za najstaršiu dochovanú orchestrálnu hudbu sveta.

maska bugaku

⁸ „Emiši – Ebisu“ - ide vlastne o to isté slovo, jeho dve fonetické varianty; dávajú sa do súvislosti s moderným ajnuským ethnonymom „Ajnu“ (možno pôvodne *Ajnžu – z čoho by mohlo byť starojaponské *Em(i)šu – Ebisu/Emiši) a takisto s novovekým názvom Hokkaida – Ezo (*Em(i)šu>Enžu>Enzo>Ezo). Súvisí s nimi zrejme aj názov božstva Ebisu.

Najvýznamnejšou kultúrnou udalosťou éry Tempjô aj celého narského obdobia bolo tzv. „otváranie očí“, tj. uvádzacie oslavy odhaľovania už spomínanej obrovskej buddhistickej sochy v kláštore Tódaidži r. 752. Bola to veľkolepá slávnosť, na ktorej sa zúčastnili tisícky šľachticov a mníchov. Vystupovalo tam niekoľko sto tanečníkov a hudobníkov, predvádzajúcich nové, ešte zrejme veľmi exotické cudzie formy predstavení ako čínske *sangaku* (akrobacia, scény) a už spomínané *bugaku*.

Metalurgia obrovskej sochy Veľkého snečného Buddhu a vybudovanie kolosálneho pavilónu na jej zastrešenie vyráža svojimi rozmermi dych. „Chrám Veľkého Buddhu“ (*Daibucu den*) kláštora Tódaidži je **dotnes najväčšou drevenou budovou na svete**, hoci jeho súčasná veľkosť je vraj o tretinu menšia než pôvodná stavba, ktorá zhorela. Tento priam megalomanský projekt predstavoval nesmierne hospodárske vzopätie narského štátu.

Hneď po dokončení Tódaidži bol vybudovaný cisársky depozitár Šósóin v jeho bezprostrednej blízkosti a stojí tam dodnes.

Kláštor Tódaidži sa stal ústredným štátnym kláštorom, ktorému mali odteraz (*napriště*) podliehať všetky ostatné buddhisticke kláštory; v jeho areáli sa tiež odohrávali štátne obrady prijímania (ordinovania) nových mníchov, nech už pôsobili v akomkoľvek kláštore krajiny.

757 vstupuje do platnosti Jóró ricurjô (Jórósky kódex), ktorý je úpravou Taihóskeho.

V ovzduší bojov medzi vetvami cisárskeho rodu a šľachtickými rodmi sa mocensky vzráňal práve buddhistický klérus, sídliači v imponantných narských kláštoroch. Tak sa stalo, že v druhej polovici 8. storočia dokonca **hrozila zmena dynastií**. Došlo k tomu tak, že už spomínaná Kóken-tenno, bigótna buddhistka, sa na trón dostala znovu (r. 764) pod novým cisárskym menom Šótoku-tenno. Podľahla vplyvu buddhistickeho mnícha m. Dókjô, ktorý sa s jej prispelením zmocnil vysokých štátnych úradov a strhol moc do svojich rúk. Cisárovná mu udelila titul hóó - „dharmový kráľ“; ide o najvyššiu možnú náboženskú hodnosť (v modernej japončine sa tento termín používa vo význame „patriarcha, pápež“). Tým symbolicky naznačila, že ho považuje za duchovnú hlavu štátu. Traduje sa, že **dynastiu a štát vtedy zachránil boh Hačiman z Usa**:

Najprv vraj od boha Hačimana z Usa prišla zvesť, že Dókjô sa má stať cisárom, a keď si túto zvesť samotná Šótoku chcela overiť, následné proroctvo, doručené z Usa, znelo opačne: následníkom má byť člen cisárskeho rodu. Boh Hačiman z Usa teda z hľadiska cisárskeho rodu „zachránil štát a dynastiu“ a zabránil, aby si Dókjô od cisárovnej uzurpoval ďalšiu moc.

Incident s Dókjóom napokon viedol k tomu, že sa dvor chcel dôsledne odpútať od moci kláštorov. Riešenie bolo typicky japonské – **ústup!** Svoju rolu zrejme zohrala aj ekologická **devastácia Jamata** spôsobená odlievaním Veľkého Buddhu a stavbou jeho chrámu. Ďalším hľadiskom bolo, že Nara bola sídlom cisárov—a cisárky—z **Temmuovej línie**; a hoci sa Fudžiwarovci usilovali o čo najtesnejšie príbuzenstvo aj s touto vetvou prostredníctvom vydaja dcér, napokon u „cisárky“ Šótoku ich vplyv oslabil; ukázalo sa, že temmuovská vetva predsa len presadzuje v nástupníctve priamu cisársku líniu a snaží sa eliminovať vplyv necisárskych rodov - v prvom rade Fudžiwarovcov. Preto Fudžiwarovci využili všetok svoj vplyv, aby po náhlejši Šótokuinej smrti presadili na tróne **líniu tendžiovskú**. Napokon sa im to podarilo a r. 781 zasadol na trón cisár Kammu, následník z tendžiovskej vetvy. Dá sa predpokladať, že práve pod vplyvom Fudžiwarovcov sa Kammu-tenno rozhodol **vystáhnovať sa z Nary**, ktorá bola pre Fudžiwarovcov príliš nepohodlná, ba možno až nebezpečná.

Sťahovanie z Nary tiež ukončilo **dve storočia častých výskytov žien na cisárskom tróne**. Šótoku-tenno podľahla vplyvu Dókjóa a takmer tým ohrozila zvrchované následníctvo mužskej línie cisárskeho rodu. Toto sa stalo poučením, a v japonských dejinách sa ženy-tenno už potom nevyskytujú - okrem **dvoch výnimiek v dobe edo**.

Q – nara

1. Jak pokračuje fudžiwarovská ambice po moci
2. Tódaidži – jeho role kulturní, politická, architektonická, náboženská
3. Dvě narské linie císařského rodu
4. Šíření území státu – dobývané kmeny
5. Císařka Kóken/Šótoku a mnich Dókjó – incident a k čemu to vedlo